

Tori valla kultuurikonverentsil arutleti rahvatantsu ja koorilaulu tuleviku üle

PIIA SALUNDI
TEABESPETSIALIST

Jaanuari viimane päev tõi Sindi seltsimaja rahvast täis, et saada Tori valla kultuurikonverentsil ülevaade rahvatantsu, koorilaulu ja folklooriliikumise hetkeseisust ning arutleda tuleviku üle.

Konverentsi algusminutitel rullus laval lahti Urmas Lennuki näidend „Viimane rahvatantsija“, kus agar kultuurihuviline pidi üksi moodustama nii laulupeokoori kui tantsurühma. Sisukate ettekannete avangu tegi Eesti laulu- ja tantsupeo sihtasutuse juhataja Margus Toomla, kes toonitas, et laulu- ja tantsupidude traditsiooni jätkumisel on suur roll kohalikel laulu- ja tantsupidudel, koori-, orkestri- ja rahvatantsupeolikumisel. Eesti rahvatantsu ja rahvamuusika seltsi juhatuse esimees Kadri Tiis tõi välja, et noorte ja laste kaasatus rahvatantsuharrastusse näitab 2017. aastast üsna kiiret langust. Rõõmustav on aga see, et 2020. aastast on noorte rahvamuusikasõprade arv teinud hüppe ülespoole. Eesti kooriühingu tegevjuht Kaie Tanner rääkis, mis on koori põhivajadused ja mis motiveerib lauljaid. Ta rõhutas märkamist ja tunnustamist – selleks võib olla näiteks võimalus esineda kohalikul üritusel. Eesti folkloorinõukogu arendusjuht Laura Liinat nentis, et folklooriharrastajate seas on üsna palju lapsi, kuid veidi vanemaid noori on väga vähe. Eesti rahvakultuuri keskuse direktor Kalle Vister pühendas ettekande rahvakultuuri toetamise meetmetele ja võimalustele ning julgustas toetusi taotlema. Rahvakultuuri keskuse koolitusosakonna juhataja Urve Gromov tutvustas rahvakultuuri valdkonna juhendajate ja eestvedajate koolitusvõimalusi. Ettekannete osa lõppes inspireerivate ülevaadetega Audru koolist ja Jänesselja lasteaiast. Audru kooli juhi Peep Eenraidi ettekanne näitas, kuidas ühest koolist võib laulu- ja tantsupeole minna iga kolmas õpilane. Jänesselja lasteaija direktor Aina Alunurm tutvustas, kuidas rahvakultuur on lasteaija igapäevaellu loimitud. Konverentsi võttis kokku diskussioon, kus osalesid volikogu esimees Jana Malõh, vallavanem Lauri Luur, abivallavanem Priit Ruut, noortevolikogu esimees Joosep Ailiste ja Tori valla kultuurikeskuse direktor Ants Välimäe.

Konverents läks Ants Välimäe sõnul korda ja osalejaid oli üllatavalt palju – nii meie vallast

Ehkki konverentsi teemad olid tõsised, leidus päevas ka lõbusamaid hetki

Etendus just konverentsi jaoks kirjutatud näidend „Viimane rahvatantsija“

Fotod: Karmen Kärge

kui kaugemaltki. „See kõneleb selget keelt, et meie rahvakultuuri traditsiooni jätkumine on inimestele oluline teema. Saime suurepärase ülevaate sellest, kuidas läheb koorilaulu, rahvatantsu ja folklooriliikumistega üle riigi – harrastajate hulga vähenemine on mureks paljudes paikades.“ Välimäe rõõmustas, et üheskoos teema üle arutledes tekkis palju toredaid ja asjalikke mõtteid, mismoodi olukorda lahendada. „Mulle tundub et kohale tulnud inimesed olid lahkudes üsna ühte meelt – hakkame teemaga tegelema, veel ei ole hilja,“ jagas Välimäe muljeid. „Küsimusele, kuidas

lapsi ja noori koori ja tantsurühma meelitada, tuli aga selge sõnum – väga suuresti sõltub kõik juhendajast – kui tema on särasilmne ja hakkamist täis, siis saab lapsed nii laulma kui tantsima.“ Ka konverentsi tagasiside on Välimäe sõnul olnud väga positiivne ja kaugemalt tulnud kiitsid professionaalset korraldust. „Siinkohal suur tänu headele kolleegidele kultuurikeskusest!“

Kultuurikonverentsi korraldamise idee tekkis möödunud sügisel kultuuritegijate seminaril. „Rahvakultuuri kestmise teema oli meil mees mõlunud juba pikalt,“ meenutas

Välimäe. „Arutasime, kuidas saaksime vallas rahvatantsu ja koorilaulu kandepinna suuremaks ning lapsed ja noored inimesed uuesti laulma ja tantsima.“ Ta avaldas, et Tori vallas on rahvatantsu ja koorilauluga tegelejad valdavalt keskealsed – valla isetegevuslase keskmine vanus on 49 aastat, kollektiivi juhendaja keskmine vanus 54 aastat ja koorilaulja keskmine vanus enam kui 60 eluaastat. Rahvatantsuga tegelevad enamasti naised, vaid Toris käib koos segarühm. „Viimasel noorte laulu- ja tantsupeol esindas Tori valda viis kollektiivi, kokku 80 lapsega. Tori vallas elab aga umbes 12 500 elanikku. Küllap oli meie lapsi ka Pärnu linna koolide tantsurühmades ja laulukoorides, paraku see ei muuda suurt pilti. Ja kus on meie 15–45-aastased laulu- ja tantsuharrastajad?“ mõlgutas Välimäe mõtteid. Et tantsulust ja laulurõõm saavad alguse lapsepõlves, jõuti sügisel seminaril järeldusele, et oma juurte juurde juhtimist tuleb alustada juba lasteaias ja koolis. Nii otsustatigi istuda koos kooli juhtide, õpetajate, noorsootöötajate ja valla juhtidega ühe laua taha, vaadata olukorrale ja võimalustele otsa, vahetada mõtteid ja ideid, kuulata kogemusi ning proovida leida tee, kuidas edasi minna. Välimäe tõi, et laste ja noorte tantsu- ja laulukollektiivide loomine võtab aega, kuna paljud teemad vajavad arutamist ja küsimused lahendamist. „Seega ei maksa tulemusi oodata homme, aga peaasi on, et hakkame liikuma.“

Konverentsi materjalidega saab tutvuda Tori valla kultuurikeskuse kodulehel torikultuur.ee.

Kehtestati Tammiste külas Kellukese tee 3, 5 ja T1 katastriüksuste detailplaneering. Loe planeeringutest lk 2-4

Pakendid saab avalikesse konteineritesse viimise asemel tasuta üle anda oma koduuksest. Loe lk 6

Foto: Janne Soosalu

Noortevolikogu eestvedamisel moodustati Sindis Tori valla suurim süda. Loe noortevolikogu tegemistest lk 6

Foto: Joosep Ailiste

Tori valla mälumänguturniiri SATS kolmas hooaeg on täies hoos. Loe lk 9. Pildil viienda vooru võitja Täiskuu

Foto: Rita Raudsepp

Tori hobune on teel UNESCOsse. Loe lk 10

Foto: Tori hobusekasvandus

VOLIKOGU ISTUNGIL

15. veebruaril

1. Kinnitati Sindi gümnaasiumi arengukava aastateks 2024–2026.
2. Lõpetati Tori valla 2024. aasta eelarve eelnõu teine lugemine ja suunati eelnõu kolmandale lugemisele.
3. Nõustuti Are II uuringu-ruumi geoloogilise uuringu loa taotlusega.
4. Otsustati alata detailplaneeringu koostamine Tammiste külas Mesika tn 3 kinnistul.

5. Otsustati seada tasuta tähtajatu sundvaldus Tammiste külas asuvatele Pahkoja tee 2, Pahkoja tee 4, Pahkoja tee 6 ja Pahkoja tee 8 kinnistutele, et määrata Pahkoja tee avalikuks kasutamiseks.
6. Otsustati seada sundvaldus Are alevikus Päriveri tee äärde kergliiklustee rajamiseks Kaldeni tänavalt kuni Oja tänavani Päriveri tee 7, Päriveri tee 9, Päriveri tee 11 ja Päriveri tee 13

korteriühistutele ja määrati sundvalduse tasu suurus.

7. Otsustati kanda ebatõenäoliseks kantud arved kogusummas 11 305,40 eurot lootusetuks.
8. Kiideti heaks riigi tugiteenuste keskusele esitatud garantiikiri, millega tagatakse meetme „Kohaliku omavalitsuse hoonete energiatõhususe parandamine moderniseerimisfondist 2023“ projektile „Tori Põhikooli energiatõhususe

tõstmine“ omafinantseering summas 753 693 eurot.

9. Otsustati muuta seoses töömahu olulise vähenemisega alates 20.02.2024 Tori vallavalitsuse struktuuri ja teenistuskohade koosseisu ning kaotada majandusosakonnast ehitusjuhi ametikoht.

Volikogu istungite protokollide ja vastuvõetud õigusaktidega saab tutvuda valla kodulehel www.torivald.ee.

VALLAVALITSUSE ISTUNGITEL

10. jaanuaril – 7. veebruaril

1. Otsustati korraldada avalatud hankemenetlusega riigihange „Tori valla tänavate ja teede suvine hooldus 2024–2026“ ja kinnitati riigihanke alusdokumendid.
2. Kinnitati minikonkursi „Tori alla puude raie ja hooldusloik“ tulemused ja otsustati sõlmida töövõtuleping osaühinguga Head Riistad. Lepingu maksumus on 10 710 eurot (lisandub käibemaks).
3. Kinnitati minikonkursi „Tori valla puudelõikus 4“ tulemused ja otsustati sõlmida töövõtuleping osaühinguga Kolm Okast. Lepingu maksumus on 5685,52 eurot (lisandub km).
4. Tammiste paisjärve ja paisregulaatori seisundi hindamiseks otsustati sõlmida töövõtuleping osaühinguga Vesiaed. Lepingu maksumus on 19 520 eurot (lisandub km).
5. Otsustati sõlmida töövõtuleping osaühinguga Käitlus Sindi raekoja ehitusobjektile lõpetamata välistrasside ehitustööde tegemiseks. Lepingu maksumus on 74 800,00 eurot (lisandub km).
6. Otsustati anda kirjalikul enampakkumisel kasutusse Tammiste külas asuv maa-ala, et paigaldada Pärnu jõe ujuvkai. Maa-ala antakse kasutusse aastateks 2024 kuni 2030. Kinnitati tulevase ujuvkai asukoht, enampakkumise alghind ning lisatingimused.
7. Otsustati anda suulisel enampakkumisel kasutusse Sindis Ringi tn 1 esimesel korrusel asuvad kahest ruumist koosnevad äriruumid. Kinnitati enampakkumise tingimused ja moodustati enampakkumise läbiviimiseks kolmeliikmeline komisjon.
8. Kehtestati Tori valla omandis oleva, Eametsa külas Niitjõe tee 7 asuva munitsipaalaluruumi üüri suu-

ruseks 2,30 eurot reaalsena pindala ruutmeetri kohta ühes kuus.

9. Anti üürile munitsipaalaluruum kahele Ukrainasõjapõgenikule.
10. Otsustati osaühingule Otito anda viieks aastaks üürile Sindis Pärnu mnt 40a asuvad ruumid üüritasuga 430 eurot kuus.
11. Nõustuti järgmiste katastriüksuste jagamisega ning määrati jagamise tulemusel moodustatavate katastriüksuste lähiaadressid ja sihtotsarbed:
 - Käo katastriüksus Urumarja külas;
 - Säga katastriüksus Kilk-sama külas;
 - Kalda katastriüksus Rütavere külas;
 - Öie katastriüksus Kilk-sama külas.
12. Otsustati muuta Tori vallavalitsuse 25.10.2023 korralduse nr 678 „Soo ja Kopra katastriüksuste vahelise piiri muutmine, lähiaadresside ning maa sihtotstarbe määramine“ punkti 2 alapunkti 2.4.
13. Otsustati seda tähtajatu sundvaldus Tori valla kasuks osaühingule Vändra Investeeringud Selja külas asuval Rakvere mnt 15 kinnistule tuletõrje veevõtukoha rajamiseks.
14. Algatati detailplaneeringu koostamine Sindi linnas Lauka tn 1 katastriüksusel.
15. Kehtestati:
 - Are alevikus Lepplaane tn 11 kinnistu detailplaneering;
 - Rütavere külas Kingusaare kinnistute detailplaneering.
16. Anti projekteerimistingimused:
 - Tammiste külas Pärnaõie tee 18a kinnistule elamu ehitamiseks;
 - Pulli külas Kasetuka tee 3 kinnistule elamu ehitamiseks;
 - Nurme külas Kõõmne tn 4 kinnistule elamu ehitamiseks;
 - Võlla külas Kristina kinnistule abihoone-sauna ehitamiseks.
17. Anti ehitusluba:
 - Kilksama külas Katlamaja kinnistul asuva veefiltrite hoone lammutamiseks;
 - Kõrsa külas Sindi tee 15 kinnistule garaaži püstitamiseks;
 - Sindi linnas Põhja tn 3 kinnistule üksikelamu ehitamiseks;
 - Rütavere külas Svinksi kinnistule elamu ehitamiseks;
 - Nurme külas Sireli tee 5a kinnistule üksikelamu ehitamiseks;
 - Nurme külas Sireli tee 3a kinnistule üksikelamu ehitamiseks;
 - Urumarja külas Kurina tee 16a kinnistule üksikelamu ehitamiseks;
 - Sindi linnas Karu tn 6 kinnistul asuva aiamaa laiendamiseks;
 - Tammiste külas Jõhvika tn 16 kinnistul asuva üksikelamu juurdeehituseks;
 - Sindi linnas Pärna tn 47 kinnistule abihoone püstitamiseks;
 - Sindi linnas Põhja tn 3 kinnistule abihoone püstitamiseks.
18. Kinnitati ühe 2023. a hajaasustuse programmist rahastatud projekti lõpparuanne ja otsustati toetus välja maksta.
19. Otsustati nõustuda osaühingu KMG keskkonnala nr L.ÖV/324829 muutmise taotlusega tingimusel, et keskkonnala muutmisel sätestatakse vajalikud meetmed korralduses toodud häirivalt leviku takistamiseks või leevendamiseks. Osaühingu KMG põhitegevus on teede ja kiirteede ehitus, Sauga alevikus Selja tee 17 kinnistul toimub peamiselt asfaltbetooni tootmine.
20. Otsustati tagastada detsembrikuu eest kümnele lapsevanemale Pärnu Raja lasteaia kohatasu soodustust.

nistule abihoone-sauna ehitamiseks.

21. Otsustati rahastada valla eelarvest kuue lapse lapsehoiuteenuse kohatasu, kes ei ole saanud kohta lasteaeda.
22. Kehtestati Sindi gümnaasiumi ruumide hinnakiri.
23. Kinnitati Tori valla üldhariduskoolide, huvikooli ja koolieelsete lasteasutuste õppekoha tegevuskulu arvestuslik maksumus alates 1.01.2024 ühe lapse/õpilase kohta kuus.
24. Kinnitati Tori valla huvihariduse ja -tegevuse kava 2024. aastaks.
25. Maksti ühele Tori valla noorele huvihariduse ja -tegevuse toetust.
26. Moodustati Are avatud noortekeskuse juhataja-noorsootöötaja konkursi läbiviimiseks viieliikmeline komisjon.
27. Anti luba avaliku ürituse korraldamise luba:
 - MTÜ-le Discgolfiklubi Hole in One Pärnumaa radade karikasarja *disc golf* is 2023/2024 korraldamiseks Sindi linnas Sõpruse pargis 20. jaanuaril;
 - MTÜ-le Erki-Sport ürituse „Superkrossi KV ja Pärnumaa MV 1. etapp jää/lumerajasõidus Taali krossirada“ korraldamiseks Taali rallikrossirajal 10. veebruaril;
28. Otsustati eraldada MTÜ-le Sindi Naisliit 2024. aasta tegevustoetust 400 eurot vastlapäeva korraldamiseks.
29. Kinnitati ajavahemikul 7.–22.12.2023 läbi viidud kampaania „Registreeri end Tori valla elanikuks“ kolm 850 euro võitjat.
30. Otsustati kanda lootusetuks ebatõenäoliseks kantud arved kogusummas 5093,51 eurot.
31. Otsustati alata pärimismenetlus.

21. Otsustati rahastada valla eelarvest kuue lapse lapsehoiuteenuse kohatasu, kes ei ole saanud kohta lasteaeda.
22. Kehtestati Sindi gümnaasiumi ruumide hinnakiri.
23. Kinnitati Tori valla üldhariduskoolide, huvikooli ja koolieelsete lasteasutuste õppekoha tegevuskulu arvestuslik maksumus alates 1.01.2024 ühe lapse/õpilase kohta kuus.
24. Kinnitati Tori valla huvihariduse ja -tegevuse kava 2024. aastaks.
25. Maksti ühele Tori valla noorele huvihariduse ja -tegevuse toetust.
26. Moodustati Are avatud noortekeskuse juhataja-noorsootöötaja konkursi läbiviimiseks viieliikmeline komisjon.
27. Anti luba avaliku ürituse korraldamise luba:
 - MTÜ-le Discgolfiklubi Hole in One Pärnumaa radade karikasarja *disc golf* is 2023/2024 korraldamiseks Sindi linnas Sõpruse pargis 20. jaanuaril;
 - MTÜ-le Erki-Sport ürituse „Superkrossi KV ja Pärnumaa MV 1. etapp jää/lumerajasõidus Taali krossirada“ korraldamiseks Taali rallikrossirajal 10. veebruaril;
28. Otsustati eraldada MTÜ-le Sindi Naisliit 2024. aasta tegevustoetust 400 eurot vastlapäeva korraldamiseks.
29. Kinnitati ajavahemikul 7.–22.12.2023 läbi viidud kampaania „Registreeri end Tori valla elanikuks“ kolm 850 euro võitjat.
30. Otsustati kanda lootusetuks ebatõenäoliseks kantud arved kogusummas 5093,51 eurot.
31. Otsustati alata pärimismenetlus.

24. Kinnitati Tori valla huvihariduse ja -tegevuse kava 2024. aastaks.
25. Maksti ühele Tori valla noorele huvihariduse ja -tegevuse toetust.
26. Moodustati Are avatud noortekeskuse juhataja-noorsootöötaja konkursi läbiviimiseks viieliikmeline komisjon.
27. Anti luba avaliku ürituse korraldamise luba:
 - MTÜ-le Discgolfiklubi Hole in One Pärnumaa radade karikasarja *disc golf* is 2023/2024 korraldamiseks Sindi linnas Sõpruse pargis 20. jaanuaril;
 - MTÜ-le Erki-Sport ürituse „Superkrossi KV ja Pärnumaa MV 1. etapp jää/lumerajasõidus Taali krossirada“ korraldamiseks Taali rallikrossirajal 10. veebruaril;
28. Otsustati eraldada MTÜ-le Sindi Naisliit 2024. aasta tegevustoetust 400 eurot vastlapäeva korraldamiseks.
29. Kinnitati ajavahemikul 7.–22.12.2023 läbi viidud kampaania „Registreeri end Tori valla elanikuks“ kolm 850 euro võitjat.
30. Otsustati kanda lootusetuks ebatõenäoliseks kantud arved kogusummas 5093,51 eurot.
31. Otsustati alata pärimismenetlus.

27. Anti luba avaliku ürituse korraldamise luba:
 - MTÜ-le Discgolfiklubi Hole in One Pärnumaa radade karikasarja *disc golf* is 2023/2024 korraldamiseks Sindi linnas Sõpruse pargis 20. jaanuaril;
 - MTÜ-le Erki-Sport ürituse „Superkrossi KV ja Pärnumaa MV 1. etapp jää/lumerajasõidus Taali krossirada“ korraldamiseks Taali rallikrossirajal 10. veebruaril;
28. Otsustati eraldada MTÜ-le Sindi Naisliit 2024. aasta tegevustoetust 400 eurot vastlapäeva korraldamiseks.
29. Kinnitati ajavahemikul 7.–22.12.2023 läbi viidud kampaania „Registreeri end Tori valla elanikuks“ kolm 850 euro võitjat.
30. Otsustati kanda lootusetuks ebatõenäoliseks kantud arved kogusummas 5093,51 eurot.
31. Otsustati alata pärimismenetlus.

29. Kinnitati ajavahemikul 7.–22.12.2023 läbi viidud kampaania „Registreeri end Tori valla elanikuks“ kolm 850 euro võitjat.
30. Otsustati kanda lootusetuks ebatõenäoliseks kantud arved kogusummas 5093,51 eurot.
31. Otsustati alata pärimismenetlus.

30. Otsustati kanda lootusetuks ebatõenäoliseks kantud arved kogusummas 5093,51 eurot.
31. Otsustati alata pärimismenetlus.

Vallavalitsuse istungite protokollide ja vastuvõetud õigusaktidega saab tutvuda valla kodulehel www.torivald.ee.

Sindi raekoja valmimine viibib

Sindi raekoja renoveerimistööd pidid olema valmis tänavu märtsiks, kuid praeguseks on üks hanke võitnud ehitaja pankrotis ja teine teatanud vallavalitsusele, et asjaolud ei võimalda ehitust jätkata. Kuna töövõtjad on ehituslepingut rikkunud, ütles vallavalitsus lepingu erakorraliselt üles.

Tehtud on hädavajalikud toimingud, et säilitada raekoja hoone ja senised ehitustööd. Seejärel hakatakse otsima uut ehitajat, kes tööd lõpuni viiks.

Raekoja ehitushanke võitis aktsiaseltsi Eviko ja osaühingu Eviko Inseneribüroo (uue nimega Verde Ehituskonsult OÜ) ühispakkumus summas 1 862 921,06 eurot (ilma käibemaksuta). Tööd algasid möödunud aasta märtsis. Detsembris kuulutas kohus välja aktsiaseltsi EVIKO pankroti.

ELANIKE VASTUVÕTT TOIMUB SAUGAS, SINDIS JA TORIS

- Sauga teenuskeskuses (Selja tee 1a, Sauga alevik) on arengu- ja planeeringuosakond, haridus- ja kultuuriosakond, lastekaitse, piirkonna sotsiaaltöötaja, korrakaitseametnik, rahvastikutoimingud.
- Sindis on vallavalitsuse ajutine kontor moodulis aadressil Pärnu mnt 22, kus asuvad kantselei, finantsosakond ja rahvastikuspetsialist (sündide ja elukohtade registreerimine).
- Sindi sotsiaaltöötajad võtavad kliente vastu Sindi sotsiaaltöökeskuses (Pärnu mnt 27a, Sindi): Helga Isand, tel 5323 6341, Anne Ats, tel 5309 3150.
- Tori teenuskeskuses (Selja mnt 2, Tori alevik) on majandusosakond ja piirkonna sotsiaaltöötaja.

Palume vastuvõtu eelnevalt kokku leppida. Vallavalitsuse üldtelefon on 445 1881, ametnike kontaktid valla kodulehel www.torivald.ee.

Tori valla põhjaosa tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande vastuvõtmine

Tori vallavolikogu 18.01.2024 otsusega nr 226 võeti vastu kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu (Tori valla põhjaosa) asukoha eelvaliku otsus ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruanne. Eriplaneeringu ala suurus on 201,6 km² ja see paikneb Tori valla põhjaosas. Asukoha eelvaliku otsuse vastuvõtmisega kinnitab Tori vallavolikogu, et:

- valitud asukohad on planeeringualal sobivaimad kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga kavandatavate tuuleparkide rajamiseks;
- asukoha eelvaliku tegemine, asukoha eelvaliku otsus ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruanne vastavad õigusaktidele;
- keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande väljatöötamise kavatsuses sisalduv teave on piisav viie erineva kaalutud asukoha vahel (eelvaliku alad 1.1, 1.2, 1.3, 6.1, 6.2) valiku tegemiseks.

Järgmise sammuna algab kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu detailse osa koostamine, mille käigus viiakse eelnevalt läbi keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandes ja asukoha eelvaliku planeeringulahenduse seletuskirjas välja toodud uuringud ja analüüsid. Uuringute tulemusel selgub täpsemalt, kas ja millistel tingimustel on võimalik asukoha eelvaliku aladele tuuleparke rajada.

Planeeringu materjalid on kättesaadavad valla kodulehel www.torivald.ee/valla-pohjaosa-tuuleparkide-eriplaneering.

Kehtestati Tammiste külas Kellukese tee 3, 5 ja T1 katastriüksuste detailplaneering

Tori vallavolikogu 18. jaanuari 2024 otsusega nr 228 kehtestati Tammiste külas Kellukese tee 3, 5 ja T1 katastriüksuste detailplaneering.

Detailplaneeringuga tehakse ettepanek määrata maatulundusmaa sihtotstarbega Kellukese tee 3 katastriüksusele ühiskondliku hoone maa-ala juhtotstarve ja ühiskondlike ehitiste maa sihtotstarve. Planeeringulahendusega kavandatakse uue algkoolikogukonnakeskuse hoone rajamine ning selle ühendamine Tammiste lasteaiaga. Lisaks on ette nähtud planeeritud hoonete funktsioone toetavaid rajatisi nagu staadion, korvpalliväljak, jm spordi- ja vaba aja rajatised. Detailplaneeringuga määratakse vajalik hoonestusala, ehitusõigus, ehituslikud tingimused, lahendatakse erinevate liiklusvahendite juurdepääsud, liikluskorraldus, tehnovõrkude paiknemine ja haljastus. Detailplaneeringuga määratakse krundi kasutamise sihtotstarveteks haridus- ja lasteasutuste maa ning kultuuri- ja spordiasu-

Illustratsioon: Kristel Niisuke (Nikita Atkin OÜ) ja Koit Ojaliiv (KUU arhitektid)

tuste maa. Planeeringuga on ette nähtud:

- Kellukese tee 3 ja 5 katastriüksuste liitmine üheks krundiks;
- Kellukese tee 3 katastriüksusest Kellukese tee ääres kulgeva kergliiklustee jaoks eraldi krundi moodustamine;
- moodustada Kellukese tee 5 katastriüksusest olemasoleva ja perspek-

tiivis pikendatava kergliiklustee tarbeks avaliku kasutusega krunt;

- moodustada Kellukese tee 3 katastriüksusest tee ja tänava maa krunt bussipeatus(t)e, kergliiklustee, parkla ja sõidutee tarbeks.

Planeeringualal asuva Kellukese tee T1 (kt 73001:008:1843), katastriüksuse piire ei muudeta. Detailplaneering teeb

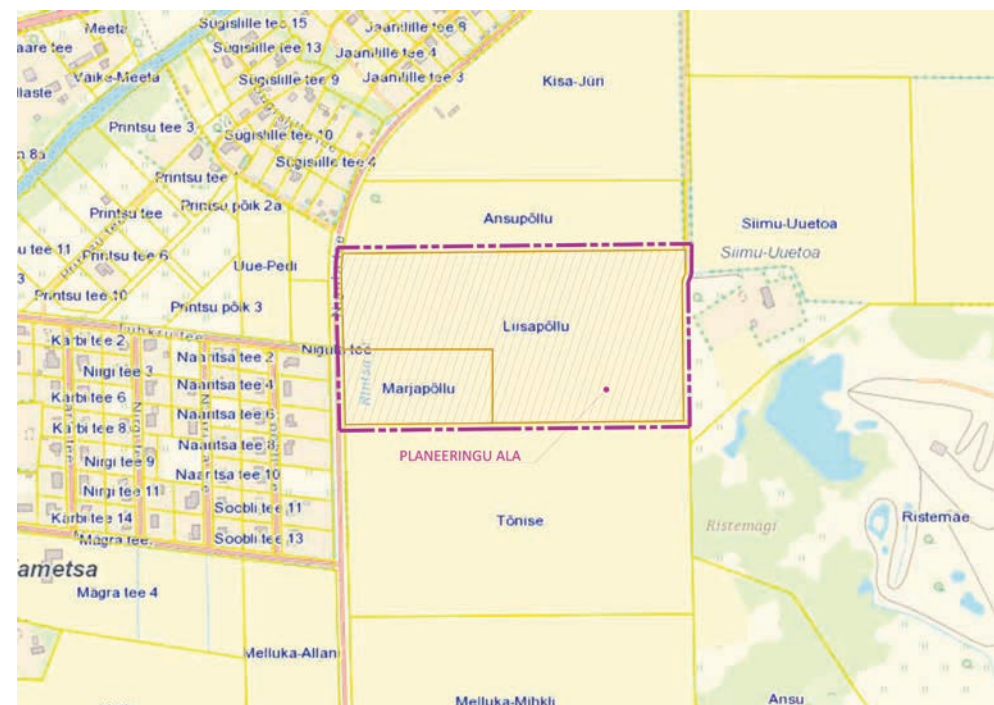
ettepaneku üldplaneeringu kohase maakasutuse juhtotstarbe ulatuslikuks muutmiseks, mistõttu on tegemist üldplaneeringut muutva detailplaneeringuga. Olulisi majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi ja looduskeskkonnale kaasevaid negatiivseid mõjusid detailplaneeringuga ei kaasne.

Volikogu otsusega algatati detailplaneering Eametsa külas Marjapõllu ja Liisapõllu kinnistutel

Tori vallavolikogu 18. jaanuari 2024 otsusega nr 227 algatati detailplaneering ja jäeti algatamata keskkonnamõjude strateegiline hindamine Tori vallas Eametsa külas Marjapõllu ja Liisapõllu kinnistutel.

Planeeringuala asub Eametsa külas Nigula tee ääres. Põhja suunas piirneb planeeritavale alale Ansupõllu (73001:001:0296) kinnistuga, läänest Nigula tee ja elamualadega, lõunast Tõnise (73001:001:0153) kinnistuga, itta jääb Siimu-Uuetoa (73001:001:0303) kinnistu ja Ristemäe krossirada.

Detailplaneeringu peamiseks eesmärgiks on nimetatud kinnistud jagada ühepereelamu ja ärimaa kruntideks, määrata moodustatud kruntidele ehitusõigus ning lahendada vajalik taristu ja haljastus. Kinnistutele juurdepääsuks on plaanitud rajada mahasõidud Nigula teelt. Planeeringuala idaserva planeeritakse kõrghaljastatud puhvervöönd Ristemäe krossirajalt tuleva müra ja tolmude leevendamiseks, samas saab puhvervööndit kasutada rekreatsioonialana. Samuti jääb planeeringuala lähedusse Pärnu lennujaam. Planeer-

ringuala kogupindalaks on ligikaudu 10,57 hektarit. Kehtiva Sauga valla üldplaneeringu kohaselt ei ole alale kavandatud elamumaa sihtotstarbega krunte, ala on tähistatud põllumaana ja eraldi juhtfunktsiooni ei ole määratud. Detailplaneeringuga tehakse ettepanek Sauga valla üldplaneeringu muutmiseks. Antud piirkonnas ja planeeritava ala vahetus läheduses on üldplaneeringuga

määratud elamualasid, seega on juhtfunktsiooni muutmine elamualaks olemasoleva olukorraga kooskõlas. Tegemist on suhteliselt linna lähedal asuva piirkonnaga (u 3 km linna piirist), mis asub sarnaste elumupiirkondade vahetus läheduses ning moodustab üsna kompaktses asulas Nigula tee ja Sauga jõe vahele jäävate elamualadega. Kavandatava tegevuse ala jääb kiiresti areneva Sauga aleviku lähipiirkonda ning

arvestades, et piirkonnas on tüüpiline maaline hajasust praktiliselt hävinud, järgib see ka Eametsa külas välja kujunenud asustus- ja hoonestusstruktuuri. Detailplaneering on võimalik koostada vastavalt üldplaneeringus väikeelamu maa-alale seatud tingimuste kohaselt. Planeeringu materjalidega saab tutvuda Tori valla kodulehel www.torivald.ee/ eametsa-kula-marjapõllu-ja-liisapõllu-dp.

Kehtestati kaks detailplaneeringut

Tori vallavalitsuse 24. jaanuari 2024 korraldusega nr 45 kehtestati detailplaneering Rütavere külas Kingukreegi ja Kingusaare kinnistutel.

Planeeringuala suurusega 3,58 ha asub Tori vallas Rütavere külas Tori-Rütavere tee ja Pärnu jõe vahelisel alal. Maa sihtotstarve on maatulundusmaa 100%. Kinnistud on hoonestamata. Ehitusõigusega määratakse olemasolevatele Kingukreegi ja Kingusaare katastriüksustele krundi kasutamise sihtotstarve, kavandatavate hoonete suurim lubatud ehitisealune pindala, hoonete suurim lubatud arv ning hoonete suurim lubatud kõrgus meetrites. Ehitusõiguse määramisel on arvestatud lääne poole jäävatel kinnistutel kehtestatud Kinguvahtra, Kingupihlaka, Kingukuu ja Kingutamme detailplaneeringutega ja kehtiva üldplaneeringuga.

Krundile võib ehitada elamu kuni 5 abihoonega. Põhi- ja kõrvalhoonete paiknemine väljaspool hoonestusala ei ole lubatud.

Kuna kinnistu asub rohelise võrgustiku alal, tuleb silmas pidada, et loomade liikumise takistamise vältimiseks peab vähemalt 70% kinnistust jääma piiretest vabaks. Detailplaneeringuga ei muudeta Sauga valla kehtivat üldplaneeringut.

Tori vallavalitsuse 24. jaanuari 2024 korraldusega nr 44 kehtestati detailplaneering Are alevikus Lepplaane tn 11 kinnistul.

Planeeringuala suurusega 8845 m² asub Sauga jõe ja Lepplaane tee vahelisel alal. Kinnistu külgneb Lepplaane tn 7 (80901:001:0809), Lepplaane tn 9 (14901:003:0112) ja Sigala biotiki (14901:003:0012) kinnistutega. Maa sihtotstarve on maatulundusmaa 100%. Kinnistu on hoonestamata.

Detailplaneeringu eesmärgiks on hoonestusala ja ehitusõiguse määramine, ehituslike ja arhitektuuriliste ning kujunduslike tingimuste määramine elamu ja abihoonete ehitamiseks, tehnovõrkude ning -rajatiste asukoha määramine.

Detailplaneeringuga on määratud krundi hoonestusala, mille piires võib rajada ehitusõigusega määratud hooned. Ehitada võib elamahoone kuni 3 abihoonega. Põhi- ja kõrvalhoonete paiknemine väljaspool hoonestusala ei ole lubatud. Piirdeaiaid rajada ainult vahe- tult ümber üheala ehk ümber detailplaneeringuga määratud hoonestusala. Piirded peavad igal juhul jääma hoonestusala sisse, jättes vaba liikumise jõeäärsetele aladele nii loomadele kui ka arvestades võimaliku matkarajaga.

Võeti vastu Elbu külas Ado-Metsa katastriüksuse detailplaneering

Tori vallavolikogu võttis 18. jaanuari 2024 otsusega nr 229 vastu Elbu külas Ado-Metsa katastriüksuse detailplaneeringu. Detailplaneeringu koostamise eesmärgiks on Ado-Metsa katastriüksustele määrata ehitusõigus päikesepaneelide paigaldamiseks ning moodustada kinnistust eraldi krunt uue põhimaantee nr 4 (E67, Tallinn-Pärnu-Ikla) kavandatava liiklussõlme tarbeks. Päikesepaneelid rajatakse eesmärgiga varustada päikeseenergiaga kõrvalkrundil kehtestatud Aru ja Ado-Metsa kinnistute detailplaneeringus ette nähtud elektriavtode laadimisjaama.

Detailplaneeringuga moodustatakse kolm krunti – üks krunt tootmismaa ehk päikesepaneelide pargi tarbeks, üks krunt maatulundusmaa kasutusotstarbega haljaspühvri jaoks ning üks transpordimaa kasutusotstarbega krunt. Detailplaneering muudab Are valla kehtivat üldplaneeringut maakasutuse juhtotstarbe osas.

Avaliku väljapaneku tulemuste avalik arutelu toimub 9.04.2024 kell 16.00 Sauga teenuskeskuses (Selja tee 1a, Sauga alevik, Tori vald).

Planeeringu eskiislahendusega saab tutvuda valla kodulehel www.torivald.ee/ elbu-kula-ado-metsa-dp ning Tori valla Sauga teenuskeskuses. Arvamused kavandatud eskiislahenduse kohta esitada hiljemalt 2.04.2024 aadressil tori@torivald.ee või Tori vallavalitsusele (Pärnu mnt 22, Sindi, Tori vald, 86703 Pärnu maakond).

Are-Elbu kõrvalmaantee ja läänest Platsi, Kalme ja Illu-Gustavi katastriüksustega.

Detailplaneeringu koostamise eesmärgiks on Ado-Metsa katastriüksustele määrata ehitusõigus päikesepaneelide paigaldamiseks ning moodustada kinnistust eraldi krunt uue põhimaantee nr 4 (E67, Tallinn-Pärnu-Ikla) kavandatava liiklussõlme tarbeks. Päikesepaneelid rajatakse eesmärgiga varustada päikeseenergiaga kõrvalkrundil kehtestatud Aru ja Ado-Metsa kinnistute detailplaneeringus ette nähtud elektriavtode laadimisjaama.

Detailplaneeringuga moodustatakse kolm krunti – üks krunt tootmismaa ehk päikesepaneelide pargi tarbeks, üks krunt maatulundusmaa kasutusotstarbega haljaspühvri jaoks ning üks transpordimaa kasutusotstarbega krunt. Detailplaneering muudab Are valla kehtivat üldplaneeringut maakasutuse juhtotstarbe osas.

Avaliku väljapaneku tulemuste avalik arutelu toimub 9.04.2024 kell 16.00 Sauga teenuskeskuses (Selja tee 1a, Sauga alevik, Tori vald).

Väärikat pulma-aastapäeva tähistavatel paaridel palutakse endast teada anda

Vallavalitsus ootab teavet abielupaaridest, kel on sel aastal täitunud või täitumas 50 abieluaastat või 5-aastase samuga kuldpulmale järgnevad pulma-aastapäevad (nt 55., 60., 65. jne) ning kelle praegune registreeritud elukoht on Tori vald.

Palume hiljemalt **17. märtsiks** teada anda abielupaari ees- ja perekonnanimed, abielu registreerimise kuupäev,

postiaadress ja kontaktandmed telefonil 445 1881 või meiliaadressil tori@torivald.ee. Samuti võivad soovi korral ühendust võtta abielupaarid, kes eelmisest kuldpulmapäride austamisõhtust osa võtta ei saanud.

Tähelepanu: maamaksu arvetes võib esineda vigu!

Maksu- ja tolliamet teavitas kohalikke omavalitsusi, et hiljuti väljastatud 2024. aasta maamaksu arvestuses on vigu. Enim esinevad vead on järgmised:

- puudub koduomanike maksusoodustus;
- maamaks on arvutatud endisele maaomanikule;

- osal maaomanikel on vale omandiosa.

Palun kontrollige oma maksuteatel olevaid andmed. Maksuteatel olevast veast andke teada Tori vallavalitsuse geoinformaatikule: margus.pikkor@torivald.ee või 5816 7666.

Võeti vastu Pärnu jõe teemaplaneering

Regionaal- ja põllumajandusministeerium teatab Pärnu jõe teemaplaneeringu vastuvõtmisest ja avalikust väljapanekust.

Vabariigi Valitsus kiitis 1. veebruaril 2024 toimunud istungil heaks Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneeringu „Pärnu jõe ja kaldaala ruumilise arengu perspektiiv ning seosed mereplaneeringuga“.

Planeeringuala paikneb Pärnu linna ning Tori ja Põhja-Pärnumaa valla territooriumil ning käsitleb Pärnu jõe suudmest kuni Kurgjani. Sauga jõgi on planeeringualasse haaratud kuni lennuväljani ja Reiu jõgi kuni raudteesillani. Planeeringuala suurus on u 42 000 ha.

Teemaplaneeringu eesmärk on seada Pärnu jõe ja selle kaldaala ruumilise arengu põhimõtted ja suundumused. Määratakse jõe ja kaldaala ruumilise arengu suunised ja tingimused maaalises ning linnalises piirkonnas. Käsitletakse puhkealasid ja puhkemajandust, rohevõrgustikku, väärtuslikke maastikke, kultuuriväärtusi, liikuvuse ja tehnilise taristu ning kliimamuutustega seonduvat.

Teemaplaneeringuga seatakse suunised ja tingimused kohalike omavalitsuste üldplaneeringute koostamiseks. Lahendus toetab üldplaneeringute koostamist tervikliku jõe vee- ja kaldaala käsitle osas.

Teemaplaneeringuga

samaaegselt viidi läbi keskkonnamõju strateegiline hindamine, sh Natura asjakohane hindamine ja asjakohaste mõjude hindamine. Hinnangu kohaselt planeeringu elluviimisega olulisi negatiivseid mõjusid ei kaasne. Planeeringu koostamisel on arvestatud mõjuhindamiste tulemustega ja planeeringus sisalduvad meetmed olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks.

Pärnu jõe teemaplaneeringu avalik väljapanek toimub ajavahemikul 21.02–21.03.2024. Avaliku väljapaneku perioodil on võimalik materjalidega tutvuda veebilehel riigiplaneering.ee maakonnaplaneeringute rubriigis. Paberil on materjalidega võimalik tutvuda Pärnu riigimajas (Akadeemia tn 2, Pärnu linn), Tori teenuskeskuses (Selja mnt 2, Tori alevik) ja Vihtra külakeskuses (Jõesuu tee 2, Vihtra) kohapeal, asutuste lahtioleku aegadel.

Ootameteieettepanekuid teemaplaneeringu lahenduse kohta **hiljemalt 21.03.2024** kirjalikult regionaal- ja põllumajandusministeeriumi aadressile (info@agri.ee või Suur-Ameerika 1, Tallinn 10122). Lisainfo: Merilin Rosenberg, 5804 1423, merilin.rosenberg@agri.ee.

REGIONAAL- JA
PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUM

Kriisilukorra koduste varude meelespea

Joogivesi

- ☐ 2 liitrit inimese kohta ööpäevas, lisaks 1 liiter inimese kohta ööpäevas toidu valmistamiseks

Toit

Pool varudest ei tohiks vajada valmistamist

- ☐ Konservid
- ☐ Pakisupid
- ☐ Kuivikud
- ☐ Pähtlid, kuivatatud puuviljad
- ☐ Küpsised, maiustused, müslibatoonid, mesi
- ☐ Vajadusel beebitoit

Esmaabivahendid

- ☐ Esmaabivahendite komplekt

Hügieenitarbed

- ☐ Seep
- ☐ Desinfitseerimisvahend
- ☐ Tualettpaber
- ☐ Pabersalvrätid
- ☐ Niisked puhastuslapid
- ☐ Suured prügikotid (50 l)

Valgusallikad

- ☐ Taskulamp ja varupatareid / päikeseptareid või dünamoga töötav taskulamp
- ☐ Patareitoitel lamp või latern ja varupatareid / petrooleumilamp koos lambiõliga
- ☐ Tormilatern
- ☐ Künlad
- ☐ Tikud

Raadio

- ☐ Patareitoitel raadio ja patareid mitmeks kasutuskoraks / päikeseptareid või dünamoga raadio

Tööriistad

- ☐ Nuga
- ☐ Käärid
- ☐ Kleeplint
- ☐ Kile

Söögiriistad

- ☐ Ühekordsed toidunõud
- ☐ Konservivajaja

Ravimid

- ☐ Retseptiravimid
- ☐ Valuvaigistid
- ☐ Palavikualandajad
- ☐ Allergiavastased ravimid
- ☐ Seedehäirete ravimid
- ☐ Põletusvastane vahend
- ☐ Külmetusvastased ravimid

Küttematerjal

- ☐ Vedelkütus
- ☐ Gaas
- ☐ Küttepuud

Akupank

- ☐ Akupank mobiilsete seadmete laadimiseks

Muu vajalik

- ☐ Sularaha pere vajaduste katmiseks ühe nädala jooksul
- ☐ Mask hingamisteede kaitseks (näiteks tolumask)
- ☐ Tulekustuti ja -tek
- ☐ Autokütus
- ☐ Vajadusel lemmikloomatoit

PÄASTEAMET

**PAASTEAMET.EE
OLEVALMIS.EE**

Kasulikke nippe elektriarve vähendamiseks

BRITT-MARII PUNG
AS EESTI ENERGIA
KOMMUNIKATSIOONISPETSIALIST

Võimalusi elektriarve vähendamiseks leidub igas kodus. Enefit jagab näpunäiteid, kuidas lihtsate viiside abil ennast suurte elektriarvete eest kaitsta.

1. Elektroonika. Kodutehnika ja kõik muud elektroonilised seadmed, mis parasjagu kasutust ei leia, on targem ajutiselt vooluvõrgust eemaldada. Vooluvõrgus olev seade tarbib elektrit ka siis, kui seda aktiivselt ei kasutata. Selliste ooterežiimil olevate seadmete tarbimine võib moodustada kuni 10% kogu elektriarvest.

2. Elektripakett. Elektri lõpphind sõltub suuresti valitud pakettist. See on ka põhjus, miks tasub iga mõne aja tagant üle vaadata oma kehtiv elektripakett. Kui aastate jooksul on lisanud pereliikmeid, muutunud tarbitava elektri kogus või öise ja päevase tarbimise tasakaal, ei pruugi olemasolev lahendus enam parim valik olla. Enefiti kliendid saavad elektripakette

lihtsalt ja mugavalt võrrelda Enefiti e-teeninduses.

3. Elektriküte. Suurim säästupotentsiaal peitub just küttes. Siseruumide termostaate reguleerides tuleks valida temperatuur, kus on eelkõige endal hea olla, kuid meele tasub pidada, et ainuüksi üks kraad madalam temperatuur aitab vähendada küttekulu 5% võrra. Seda on oluline arvesse võtta siis, kui kütad iseseisva küttega või kui kaugkütte loendur mõõdab iga korteri tarbimist eraldi.

Radiaatoritega küttes hoolitse ka selle eest, et need ei oleks kardinatega või suuremate mööbliesemete varjus. Vastasel juhul ei saa soe õhk ruumis vabalt liikuda. Nii võib diivani taga olla soe, kuid toas ikkagi jahedavõitu.

Eesti Energia on nüüd Enefit. Kui teil on küsimusi elektripakettide või energiateenuste kohta, siis meie eksperdid on teie jaoks olemas Pärnu Kaubamajas peaukse juures 7. ja 8. märtsil kell 15-19 ning 9. märtsil kell 12-16.

TORI VALLA KRIIS! KOOLITUS

ARE HUVIKESKUSES
Teisipäeval, 5. märtsil kell 17.30-19.00

SUIGU SELTSIMAJAS
Kolmapäeval, 13. märtsil kell 17.30-19.00

TAALI VABATAHTLIKE PÄÄSTJATE DEPOOS
Kolmapäeval, 27. märtsil kell 17.30-19.00

SELJA KORVPALLIPLATSIL
Kolmapäeval, 17. aprillil kell 17.30-19.00

KILKSAMA OTI, NÕMME JA KAASIKU TEE NURGAL
Kolmapäeval, 24. aprillil kell 17.30-19.00

Päästeamet ja Tori vallavalitsus
www.torivald.ee/kodanikukaits

PÄASTEAMET

RMK teatab metsa hooldustöödest Tammistes

Riigimetsa majandamise keskus teeb Tammiste külas kuni märtsi lõpuni noore metsa hooldust. Tööd tehakse Pärnu jõe poolse metsa ja raudtee poolse metsa kõrgendatud avaliku huviga aladel. Noore metsa hoolduse eesmärk on tagada tulevaste, tervete ja elujõuliste metsade kasvatamine. Selleks eemaldatakse tulevikupuude kasvu takistavad puud ja põõsad ehk parandatakse kasvama jääva noore metsa kasvukoha- ja valgustingimusi.

Noore metsa hooldust tehakse eraldist, mille asukohta saab vaadata juuresolevalt pildilt (viirutatud alad) ja RMK metsatööde kaardilt www.rm.k.ee/metsatood-kaart.

Ka aasta teises pooles planeeritakse teha noore metsa hooldust Tammiste küla Pärnu jõe poolses metsas ja Tammiste küla raudtee poolse metsa kõrgendatud avaliku huviga aladel.

Lähem info: RMK Vändra metskonna metsaülem Aliis Kevvai, 5303 1010.

Mis saab Tammiste paisjärvest?

KÄRT LINDER
KESKKONNANÕUNIK

Alates 2021. aastast kuulub vallale Tammiste külas Tammiste paisjärve kinnistu, millel asuv paisjärv on rajatud 1974. aastal. Paisjärv asub maaparandusehitise eesvooluks oleval Pähk- ojal, mida paisutatakse Tammiste paisuga. Veetaset ei saa praeguseks enam reguleerida, sest paisregulaator on amortiseerunud. Seetõttu on paisjärve veetase püsivalt kõrge ja see avaldab mõju kinnistutele, mis asuvad sealsel maaparandussüsteemi maa-alal. Sellest on mõjutatud ka Tammiste lasteaed-alkkooli õueala ja kavandatava Tammiste algkool-kogukonnakeskuse ala.

Kohalike elanike sõnul on järv veest tühjaks jooksnud 2009. aastal, seejärel tehti remonttööd elanike poolt tellitud täitematerjaliga. Paisregulaator ei ole töötanud umbes sellest ajast saadik.

Vallavalitsus korraldas Tammiste paisjärve ja paisregulaatori seisundi hindamiseks väikehanke, mille alu-

Tammiste paisjärve seisundit hakatakse hindama

Foto: Kärt Linder

sel sõlmiti leping osühinguga Vesi-aed. Järgneva 10 kuu jooksul tehakse Tammiste paisjärve ja paisregulaatori seisundi hindamiseks vajalikud uurin- gud, sh settepaksuse mõõtmine, hin- nangu andmine kavandatavate tööde mõjust keskkonnale ja hüdrogeoloogilisele režiimile.

- Töö käigus selgitatakse välja:
- kas ja kuidas paisjärv puhastada ja regulaator rekonstrueerida või välja vahetada;
 - lõpetada paisutamine ja kujundada

võimalikult looduslik ojasäng ja seda ümbritsev maastik.

Valmiv töö võimaldab võrrelda alternatiivseid tegevusi, milleks on paisutuse säilitamine ja paisutuse likvideerimine, ja kavandada edasi vajalikke tegevusi, hinnata nende tegevustega seotud töömahtusid ning maksumust tööde teostamise ja hili- sema hooldamise puhul.

Lisainfo: keskkonnatöökärt Kärt Linder, e-post: kart.linder@torivald.ee, tel 5594 0777.

Sindi kärestik ja roheala heitlikes ilmaoludes

KAIRE ILUS
ARENDUSNÕUNIK

Esimene talv pärast kärestikukes- kuse I etapi ja roheala rajamistööd on olnud alale ilmastiku osas parajaks katsumuseks. Jaanuari keskel tekkis Sindi kärestikust allavoolu jääsulg (ummistus), mis kergitas veetaseme kärestiku alumises osas ja kärestiku kõrval roheala juures kõrgeks ning pani muretsema, kas värskest rajatud haljastus peab heitlikele ilmaoludele vastu.

Kõigepealt veidi taustast, kuidas projekteeriti kogu kärestiku äärne ala ja millega tuli arvestada.

Kärestikukeskuse projekteerimis- seks viidi läbi arhitektuurikonkurss, mille jaoks koostati lähteülesanne, kus nähti mh ette projekteerimine vasta- valt võimalike suurvee ja jäämineku mõjudele. Selleks koostati vajalikud hüdrooloogilised arvutused ja kaasati

vastava pädevusega spetsialistid (nt volitatud arhitekt, tase 7; diplomeeri- tud ehitusinsener, tase 7 või diplomee- ritud teinsener, tase 7, maastikuarhi- tekt (disainer), tase 7, diplomeeritud hüdrotehnikainsener, tase 7).

Projekteerimise käigus valiti vee- taseme projektkõrguseks kärestiku lävendis 5,4 meetrit. See on kõrgem kui kevadine 50% esinemistõenäosu- sega veetase. Projekteerimisel arves- tati ka võimalike ummistuste tekkega kärestikust allpool ja ummistuste mõju korral võib 50% tõenäosusega kevadine veetase jõuda projektstest tasemest kõrgemale. Sel juhul võib jää või muu triiviva materjali mõjul tek- kida ka kahjustusi. See tähendab, et oli arvestatud, et väga kõrge veetaseme korral jääb osa rajatud haljastust ja infrastruktuuri mõneks ajaks vee alla.

Rohealale taimestikku valides arvestati keskkonda sobituvate päris- maiste taimedega, millest kaldale

lähemal asuvad taluvad paremini ka ajutisi üleujutusi. Küll on sügisel istutatud juurdumata taimedele üle- ujutuse mõju suurem võrreldes juba kasvavate taimedega.

Jääsulg on nüüdseks järele andnud ja vesi pääsenud vabalt liikuma. Kõik istutatud taimed on alles ja jää pole neile nähtavaid kahjustusi jätnud. Kuna veetase muutub heitliku talve tõttu kiiresti, siis jälgime olukorda. Kas asendusistutuste vajadus tekib, selgub kevadel, mil jää on lõplikult sulanud.

Peale paisu lammutamist oli tõe- näoliselt üks kõrgemaid veetasemeid Sindis mullu 20. detsembril (2,24 meetrit Oore mõõtmisjaama järgi). Sel päeval avaldati Sindi kärestiku Facebooki lehel postitus koos videoga, kus on näha, et kogu rajatud taristu saab hästi hakkama ka väga kõrge vee- tasemega.

Kogukonnaenergeetika võimaldab kogukonnal kasu saada

INGRID NIELSEN
EESTIMAA LOODUSE FONDI
TAASTUVENERGIA EKSPERT

Viimased aastad on toonud katustele paigaldatud päikese- paneelide buumi. Aastaks 2035 prognoositakse, et Eesti kodude katustel võiks neid olla praegu- sest kolm korda rohkem ning katta veerandi majapidamise elektritarbimisest. Tootvaid tarbijaid on praegu üle 15 000, ent kohalikul tootmisel on veel kasutamata võimalusi, mis jää- vad individuaalselt ja ettevõt- tena tegutsemise vahele – **kogu- konnaenergeetika**. Need on energiaprojektid, mida veetakse ühistulistel alustel ning mis pakuvad otsest kasu **kohalikele kogukondadele**.

Kogukonnaenergeetika alga- tused võivad võtta mitmesu- guseid vorme: need võivad olla kogukonna omandis olevad taas- tuvenergia paigaldised (näiteks päikesepaneelid või tuulikud), pakkuda elektrisõidukite või -jalgrataste laadimisteenuseid või olla energiatõhususprogram- mid või renoveerimisteenused. Samuti võivad need olla kogu- konnapõhised energiakoopera- tiivid, mis hoolitsevad soojusma- jandusteenuste eest või pakuvad muud teenuseid energiaturul.

Seadusandluses on kirjas kaks sarnast, detailides erinevat varianti: taastuvenergiakogu- konnad ning kodanike energia- kogukonnad. Ent neid ühendab sama printsiip – neis osalemine annab võimaluse olla energia- tootmise ja kasutamise otsuste juures ning mõjutada seda, kui- das energiat toodetakse ning kuhu selle kasud liiguvad. Ener- giatarbijana oleme passiivsed turul osalejad – stepslist tuleb elektrit ja selle tarbimise eest tasume teenusepakkujale. Kogu- konnaenergeetika kaudu aga jääb suur osa otsustusest koha- likule tasandile – rahalise kasu teenimise kõrvalt saab määrata ka teisi hüvesid. Näiteks võib energiaühistu otsustada, et liik- med saavad teenuseid soodsama- tel või stabiilsematel tingimustel, sellega kaetakse kohaliku kogu- konna ühiseid vajadusi või paku- takse kohalikele lisandväärtust pakkuvatele ettevõtetele ligipääsu taastuvatele energiaallikatele.

Kogukondlik energia- tootmine paigutatakse tarbimiskoha vahetusse lähedusse või kasutatakse ära vabu pindu näiteks katustel. Seetõttu puu- dub sel tugev negatiivne mõju looduskeskkon- nale. See vähendab survet loodusele ning mõjutab otseselt ka energiakadude vähenemist. Kohalikud energiaprojektid loovad töökohti ning panustavad rohkema raha ringlemisse kohalikus majanduses.

Nad vähendavad ka sõltuvust keskkettest energiavarudest, kas- vatavad energiasõltumatust ja vastupidavust, eriti maapiirkon- dades. Kuna energiateemades osaleb tavapärasest laiem ring inimesi, siis hõlmavad kogu- konnaenergiaalgatused sageli ka haridusprogramme ja korralda- vad teavituskampaaniaid, mis suurendab energiateadlikkust ning -tõhusust. Sarnastele probleemidele lahenduse otsimine, ühised otsused ning ühiselt leitud võimalused projektide rahastamiseks soodustavad sotsia- alset ühtsust, tuues elanikud kokku jagatud eesmärgi ümber, julgustades nii koostööd ning vastastikust toetust. Kokkuvõt- teks pakub kogukonnaenergia kogukondadele võimalust oma energiatulevikku ise juhtida, tuues kaasa mitmesuguseid sotsiaalseid, majanduslikke ja keskkon- naalaseid eeliseid.

12 omavalitsust Eestist, 22 maaomavalitsust Hispaaniast ning kümme organisatsiooni osalevad energiakogukondade projektis „Taastuvenergie üle- mineku edendamine maapiir- kondade energiakogukondades“ (EC4RURAL). Rahvusvahe- lise projekti eesmärk on aidata kohalikel omavalitsustel ja kogukondadel üle minna puh- tale energiale, tagades samal ajal maapiirkondade ja kohalike kogukondade aktiivne osale- mine.

2023. aasta sügisel alanud projekti käigus aidatakse kaasa kohalike taastuvenergia kogu- kondade loomisele, et tugevdada energiasõltumatust, edendada elu maapiirkondades ja vähen- dada energiaauesust, lisaks luuakse e-õpivara ning viiakse läbi põhjalik koolitusprogramm kohalikele kogukonnale. Pro- jekt kestab neli aastat.

Kui soovid rohkem teada saada kogukondlikust ener- giatootmisest, oled oodatud osalema EC4RURAL projekti avaseminaril 27. märtsil kell 17.30 Tori rahvamajas. Roh- kem infot leiab Eesti LEADER Liidu kodulehelt leaderliit.eu/ ec4rural ja Facebooki lehelt www.facebook.com/eestileaderliit.

Hajaasustuse programmi taotlusvoor 2024

Hajaasustuse programmi tänavune taotlusvoor on avatud 1. veebruarist 1. aprillini 2024.

Programmi eesmärk on hajaasustusega maapiirkondades elavatele peredele tagada head elutingimused ning seeläbi aidata kaasa elanike arvu püsimisele hajaasustusega maapiirkondades. Programmist toetatakse järgmisi tegevusi:

- majapidamises joogivee kättesaadavuse tagamine;
- elamu heitvee nõuetekohase kanaliseerimist tagava süsteemi rajamine;
- aastaringiselt ligipääsetava juurdepääsutee rajamine;
- leibkonna vajadustele vastava autonoomse elektrisüsteemi rajamine (tingimusel, et majapidamine ei ole liitunud elektrivõrguga).

Toetust saavad taotleda füüsilised isikud, kes vastavad kõigile järgmistele nõuetele:

- taotleja alaline elukoht on 1. jaanuarist 2024 kuni toetuslepingu sõlmimiseni majapidamine, millega seotud projektile toetust taotletakse;
- taotleja elukoht on rahvastikuregistri andmete kohaselt katkematult 1. jaanuarist 2024 kuni toetuslepingu sõlmimiseni majapidamine, millega seotud projektile toetust taotletakse;
- taotlejal ei tohi olla riiklike või kohalike maksude osas maksuvõlga, välja arvatud juhul, kui

see on ajatatud;

- projektile võib olla ka kaastaotleja(id). Kaastaotlejale kehtivad samad tingimused, mis taotlejalegi;
- taotluse esitamise päeval peab eelmise toetuse kasutamise aruanne olema kohaliku omavalitsuse poolt kinnitatud.

Maksimaalne toetus programmist on ühe majapidamise kohta 6500 eurot. Programmist eraldatud toetuseks loetakse ka viiel eelneval kalendriaastal programmist saadud toetuse summa. Taotleja ja kaastaotleja oma- ja kaasfinantseering peab kokku moodustama vähemalt 33% projekti kuludest.

Taotlus koos lisadokumentidega palume esitada Tori valla valitsusele kas digiallkirjastatult e-posti aadressile tori@torivald.ee või paberil allkirjastatult Tori valla teenuskeskustesse. **Taotluste esitamise viimane tähtpäev on 1. aprill 2024.**

Taotlusvormid, dokumendid, programmi täpsemad tingimused ja juhendid on leitavad valla veebilehelt www.torivald.ee/hajaasustuse-programm ja riigi tugiteenuste keskuse kodulehelt www.rtk.ee/meede-hajaasustuse-programm.

Hajaasustuse programmi kontaktisik Tori vallas on Janne Soosalu: e-post janne.soosalu@torivald.ee, tel 525 3929.

Konsultatsioonijad- ja kohad palume eelnevalt kokku leppida.

Vabaühenduste ühekordse toetuse taotlemise tähtaeg on 15. märts

Ühekordset toetust saavad vabaühendused taotleda Tori valla elanikele suunatud või kohalike elanike poolt korraldatavateks avalikeks sündmusteks ja ühistegevusteks. Sündmus või tegevus peab toimuma Tori vallas või esindama Tori valda. Toetust võivad taotleda vabaühendused, kelle tegevusest saavad osa ja kasu Tori valla elanikud. Ühekordset toetust eraldatakse vabaühendusele kuni 300 eurot aastas, taotlused vaadatakse läbi kord kvartalis. Ühekordse taotluse saamiseks tuleb esitada vallavalitsusele taotlus kas 15. märtsiks, 15. juuniks, 15. septembriks või 15. novembriks.

Lisaks ühekordsele toetusele saavad vabaühendused taotleda tegevustoetust ja kuni 300 eurot toetust projektide omafinantseeringuks. Projektide omafinantseeringu toetust võib taotleda aasta läbi, tegevustoetuse ja 300 eurot ületava omafinantseeringu toetuse saamiseks tuleb esitada vallavalitsusele taotlus 1. oktoobriks.

Taotluste vormid ja info on leitav valla kodulehelt www.torivald.ee / Teenused ja toimingud / Vabaühenduste toetuse taotlus.

Lisainfo: Ave Lääne, ave.laane@torivald.ee, telefon 5749 3555.

Rohelise Jõemaa koostöökogu annab teada, et esitab Rohelise Jõemaa piirkonna ühisstrateegia 2023–2029 alusel toetuse taotluse meetmesse 21.4.9.2 „Kogukonna juhitud kohalik areng“. Ühingu tegevuspiirkonnaks on Pärnumaalt Põhja-Pärnumaa vald, Tori vald (endise Are

valla, Tori valla ja Sindi linna piires), Pärnu linn (endise Paikuse valla piires), Saarde vald (endise Surju valla piires); Raplamaalt Kehtna vald (endise Järvakandi valla piires); Viljandimaalt Põhja-Sakala vald (endise Suure-Jaani valla ja Kõpu valla piires).

Pakendid saab tasuta üle anda koduuksest

JANNE SOOSALU
KESKKONNASPETSIALIST

Oleme saanud kõnesid, kus elanikud on teada andud, et avalik pakendikonteiner on täitunud ja pole saanud pakendeid konteinerisse panna.

Siinkohal on hea teha meelde tuletada, et **igal Tori valla elanikul, sõltumata, millises piirkonnas elatakse, on võimalus korraldatud jäätmeveo raames koduuksest pakendijäätmeid tasuta üle anda.**

Pakendikott või mahuti peaks olema igal kinnistul, et meie kodudes iga päev tekkivat suurt hulka pakendeid mugavalt koguda. Siis puudub elanikel vajadus otsida võimalusi, millisesse avalikku kogumispunkti saab oma pakendid ära viia.

Mida tuleb teha ja silmas pidada, et uue jäätmeveo raames saaks iga

Tori valla elanik oma pakendid tasuta üle anda:

- tuleb tellida jäätmevedajalt vastav teenus;
- pakendeid saab koguda kas kogumiskotiga või kogumismahutiga. Tasuta kogumiskoti annab elanikule jäätmevedaja;
- kogumismahuti saab osta või rentida jäätmevedajalt või osta poest. Kui korteriühistul või eramaja omanikul on sobiv mahuti juba olemas, siis võib seda kasutada;
- kogumiskoti kasutamine ei tohi kahjustada heakorda ega tekitada muid häiringuid, nt jäätmete lendumist.

Pakendijäätmete eraldi kogumisel väheneb kindlasti segaolmejäätmete hulk, see aga võimaldab väiksema ja odavama kogumismahuti kasutusele võtmise või jäätmete harvema äraveo.

Pakendikonteiner Sindi Olerexi juures
Foto: Janne Soosalu

Tori valla noortekeskuste tegevus jätkub senisel viisil

ERIKA NÖMM
NOORSOOTÖÖ NÕUNIK

Tori valla haridus- ja kultuuriosakond ning volikogu haridus- ja noorsookomisjon arutasid noortekeskuste ühtse juhtimise alla viimist. Korraldati küsitlus, et teada saada, mida kogukondade elanikud arvavad, ning

arutati teemat Tori valla noortevolikoguga. Küsitlusele vastanutest arvas 66%, et noortekeskuste liitmine ei ole vajalik, ligi 24% toetas liitmist ning 10% oli teemast ükskõik. Ühinemise vastaste arvamustest võis aga välja lugeda ka seda, et ei saadud täpselt aru, mida ühinemine tähendab või ei oldud teemasse süvenetud.

Ühinemist planeerides selgus veel

takistavaid asjaolusid. Näiteks on enne vaja läbi mõelda kogukonnakeskuste juhtimine laiemalt ning eri osapoolte vastutusalad ja töökorraldus. Otsustati, et noortekeskuste töö jätkub praegu eraldi asutustena. Noortele on kättesaadav mitmekülgne huvitegevus paljude erinevate võimalustega, samuti toimib noortekeskuste omavaheline koostöö.

NOORTENURK

Noortevolikogu tegemised uuel aastal

JOOSEP AILISTE
TORI VALLA NOORTEVOLIKOGU ESIMEES

2024. aasta esimesed kuud on Tori valla noortevolikogu jaoks olnud üle ootuste tegusad. Oleme rääkinud kaasa nii liikuvuse, kultuuri kui noortekeskuste tuleviku küsimustes ning korraldanud esimese päris oma ürituse.

Tori vald osaleb projektis ECONNECTING, mis keskendub liikuvuse parandamisele ehk teisisõnu transpordilahendustele. Projekti töörühma on kaasatud eksperdid ja kohalike huvigruppide esindajad, kelle hulgas on ka neli noortevolikogu liiget. Töörühma esimesel kohtumisel Saugas 24. jaanuaril kaardistasime liikuvuse probleeme meie vallas. Välja said toodud näiteks liiga täis bussid tipp tundide ajal ja väikesed jalgrattaparklad koolide juures. Arutlesime ka Rail Balticga kaasneva mõju, autostumise ja neli-jarealist kiirteede ehitamise üle. Töörühmas osalemine on andnud noortevolikogu liikmetele võimaluse rääkida liikuvuse kitsaskohtadest just noore vaatevinklist, näiteks pidime otsima lahendusi, kuidas panna lapsed teel kooli rohkem liikuma. Projekti töörühm kohtub kord kvartalis.

31. jaanuaril toimus Sindi seltsimajas Tori valla kultuurikonverents. Üritus oli tõepoolest tasemel: kohal olid kultuurivaldkonna tipud, näiteks laulu- ja tantsupeo sihtasutuse juht Margus Toomla. Tihedalt ettekannete ja aruteludega sisustatud päev kulmineerus laval toimuva diskus-

Tori valla suurim süda

Foto: Elton Jets

siooniga, kuhu spontaanselt kaasati ka noortevolikogu esindaja. Mõningast kohmetust trotsides tuli vastata saalitäie rahva ees meie laste ja noorte kultuurielu tuleviku puudutavatele küsimustele. Lõppkokkuvõttes sai aga noortevolikogu juurde palju olulisi kontakte ning pidepunkte oma edasiseks tööks ka kultuurivaldkonna arendamisel.

Eelmise aasta lõpus algatatud Tori valla noortekeskuse loomise eelnõu, mis oleks viinud kõik omavalitsuse noortekeskused ühtse juhtimise alla, tekitas noortes ja noorsootöötajates palju vastukaja. Asjaosalised kartsid, et ühtse juhi koormus läheb liiga

suureks ning langeb noorsootöö kvaliteet. Sellest lähtuvalt küsisime kõikidelt valla noortekeskustelt seisukohta eelnõu suhtes ning koostasime vallavalitsusele pöördumise. Noortevolikogu seisukoht on, et noortekeskuste liitmine kavandatud kujul ei ole mõistlik.

11. veebruaril toimus Sindi gümnaasiumi staadionil Tori valla suurima südame moodustamine, mis oli noortevolikogu jaoks esimene enda korraldatud üritus. Kohal oli üle 70 inimese ning osalejatele pakuti sooja teed ja kommi. Aitäh kõigile osalejatele ja korraldusmeeskonna liikmetele!

Are kooli Suigu lasteaia tegemistest

ÜLLE KRUSEMANN
SUIGU LASTEAIA ÕPPEJUHT

On hiiglama vahva, kui meid ümbritsevad väga toredad sõbrad ja mõistvad, abivalmid lapsevanemad. Oleme väga tänulikud! Meie majas on lisaks väga toredatele õpetajatele, kes oma meeskonnaga lastele igapäevaselt põnevaid tegevusi pakuvad, ka vahvaid huviringe toredate juhendajatega.

Oleme rõõmsad, kui meie lapsed on rõõmsad ja meie lapsevanemad rahulolevad. Iga uus tegevus/võimalus on edasiminekuks. Tahame oma rõõmu jagada ka teistega – meie majas sai nüüd lõpuks valmis kunstituba. Selles toas saavad kõik rühmad käia tegemas oma kunsti- või meisterdamise töid. Kui rühmas kunstitöid tehes peab vaatama, et midagi maha ei läheks, siis kunstitoas saab laps ennast palju vabamalt tunda. Põrandale läinud värvi või midagi muud saab kenasti äravoolutrapi kaudu minema uhtuda, ruumis on ka hädavajalik kraanikauss ja saviahi. Toas on olemas molbertid maalimiseks, lapse jaoks õige kõrgusega suur, pikk laud

Suigu lasteaia uues kunstitoas on põnev

Foto: Ülle Krusemann

(aitäh osaühingust Puiduvennad Lenna Tiituse isale ja Meliisa Emily Erismäe isale, kes aitasid meid selle tegemise ja paigaldamisega).

Kunstitoas toimetak kahel korral kuus saviteraapia ring, kuhu jagub huvilisi alates 1,5-aastastest kuni suurteni välja. Nii mõnus ja rahustav on „mõllida“ savi, vee, kivide, pulkade ja mille kõigega. Kes tahab savimängu ja kes tahab ka midagi konkreetset valmis teha – võimalusi on erinevaid. Õpetaja Külliki juhendab kõiki alati rõõmuga ja abivalmilt. Selles toas saab teha ka üritusi koos lapsevanematega.

Musilased koos emmedega tegid enne jõule savist kausi-kesi – nüüdseks on need juba ka ahjus ära küpsetatud ja jõudnud kodudesse.

Lisaks saviringile saavad lapsed meie majas veel osaleda muusikaringis, spordiringis ja kõige vanemad lapsed ka kokandusringis. Õhtuti jätkub põnevaid tegemisi küllaga!

Oleme väga rõõmsad ja tänulikud MTÜ Mailasele, kes kinkis meile aasta lõpus süntesaator/oreli, mida on lihtne transportida maja ühest otsast teise, sest vahel on hea eralduda laululastega teistest kuhugi teise ruumi või nurka.

Sindi lasteaia seitsmes luulepäev oli pühendatud metsale

EVE VELLNER
SINDI LASTEAIA ÕPETAJA

Sindi lasteaia toimus Eesti kirjanduspäeva raames seitsmes luulepäev „Läki metsa!“, mis keskendus sel aastal metsa teemale. Igast aiarihmast osales kaks last. Luulepäeva kõik luuletused olid seotud metsa teemaga.

Ettevalmistus luulepäevaks algas aga palju varem. Puhhide rühmas toimus jaanuari keskel avatud tegevus kolleegidele, kust sai alguse meie rühma laste luuletuste õppimine. Õppimist toetasid mänguloomad ja arutlused nende loomade eluolust metsas. Juba esimese õppetunni lõpuks oli kõigil lastel kaks esimest rida peas! Lasteaed on suur ja kõik lapsed ei saanud esinema minna, tuli teha rühmasiseselt valik. Puhhide rühmas tegid

valiku lapsed koos õpetajaga. Kõik lapsed lugesid ühe kahest õpitud luuletusest ja valisid, kes esindab rühma ülestaeialisel üritusel. Valituks osutusid Sandra ja Johann Matias.

Luulepäeva muutsid lastele põnevaks ning mänguliseks logopeedid: Astrid Närep – metsavaht – ja Astrid Puls – jännes. Alustuseks rääkis metsavaht oma ametist ja sellest, kuidas ta seisab metsa heaolu eest. Metsas ringi vaadates nägi ta jänest, kes oli väga hirmunud. Metsavaht lohus ja julgustas jänest, kes tundis ennast varsti nii kindlalt, et tahtis samuti luuletust lugeda.

Kõiki luuletusi oli kuulama tulnud žürii, kuhu kuulusid Sindi raamatukogu juhataja Rita Raudsepp, endine lasteaia õpetaja Asta Pasieko, lasteaia direktor Kairi Rinaldo, lasteaia õppealajuhataja Reine Tänav. Luulepäeval kuulsime esitusi,

mis kõik olid üksteisest erineva sõnumi ja pikkusega. Oli näha, et lapsed olid palju vaeva näinud, sest kõigil olid luuletused hästi peas. Viimasena sai oma luuletuse lugeda ka jännes. Jännes alustas julgelt, aga luuletuse lõpp ununes ja ta muutus kurvaks. Kurbuse aitasid lapsed laulumänguga „Metsas kõnnib karuke“ eemale peletada.

Peale laulumängu tänasid žüriiliikmed kõiki lapsi tänukirja ja raamatuga. Sindi raamatukogu juhatajal jätkus igale lapsele kiidusõnu. Lapsed said luulepäeva kaudu teadmisi metsasaadustest, metsaelanikest, metsast ja loodushoiust üldse. Kõik olid ühisel arvamusel, et mets on meie kaitsja ja toitja. Metsas on hea jalutada, vaikust kuulata ja mängida.

Sindi lasteaia luulepäeva tublid osalejad

Foto: Sindi lasteaed

Tori lasteaia „Sõprade mälumäng“

JEVGENIA
POLKOVNIKOVA
TORI LASTEAIA
ÕPPEALAJUHATAJA

30. jaanuaril toimus Tori lasteaia saalis juba neljandat korda „Sõprade mälumäng“, mis sel aastal oli pühendatud eesti kirjanduse päevale.

Osalesid Tammiste lasteaed-alkkooli ning Jännesselja, Sindi, Vändra, Paikuse ja Tori lasteaedade võistkonnad. Igasse võistkonda kuulus neli koolieelikut ja õpetaja.

Mälumängupäeva alustati ühiselt muusikatoas, kus õpetaja Marika viis lastega läbi sissejuhatava laulumängu „Kauge maa mäng“.

Siis liiguti üheskoos saali ja algas mälumäng.

Laste mälumäng koosnes viiest osast: raamatutest tuttavate tegelaste ära arvamine; raamatute segasummasuvila ülesanne, kus raamatutest tuttavate tegelaste olid sassi läinud; ristsõna lahendamine; loominguline ülesanne Lego klotsidega ja mälu treeniv ülesanne.

Lastega samal ajal said küsimustele vastata ka õpetajad. Nende mälumäng koosnes raamatutest tuttavate tsitaatide ära arvamist ning raamatute pealkirjade ära arvamist „emotikoonide“ ja anagrammide abil. Sel aastal viis täiskasvanute mälumängu võidu koju

Paikuse lasteaial abis olnud lapsevanem, kes saab nüüd kodus lauamängu abil mälu edasi treenida.

Kõik koolieelikud olid väga tublid, tähelepanelikud, julged ja koostööaltid. Peale viit pingelist ülesannet jäid kolm võistkonda viiki ning Tori, Sindi ja Paikuse lasteaia lapsed said võistelda peaaühinna nimel lisatulemuse voorus. Seal osutusid kiiremaks Sindi lasteaia lapsed ja pälvisid sellega mälumängu üldvõidu!

Tori lasteaed tänab kõiki osalejaid ja loodab kõikide sõpradega kohtuda uute teadmiste jahil juba järgmisel aastal!

Tori lasteaia mälumängu korraldusmeeskond koos võiduvõistkonnaga Sindi lasteaia

Foto: Tori lasteaed

Sindi muusikakool sai toetajate abiga kauaoodatud põneva instrumendi

MERIKE
TEPPAN-KOLK
SINDI MUUSIKAKOOLI
DIREKTOR

Kevin
Kartau
marimbat
mängimas

Foto: Kait Kallau

Elu Sindi muusikakoolis on pidevas arengus. Vaatamata väga suurele ruumipuudusele püüame jätkuvalt pakuda Tori valla ja ka naaberpiirkondade perede lastele parimat võimalikku muusikalist haridust. Sindi muusikakooli õpetamise moto on läheneda igale lapsele individuaalselt, lähtudes just tema vajadustest ja eeldustest. See on väga vajalik ja samas keeruline ülesanne.

Praeguses üha hoogustuvamas nutimaania ühiskonnas on tõeline väljakutse saada laps keskenduma millelegi praktilisele ja loovale. Seetõttu on vaja õppeprotsess kujundada võimalikult huvitavaks, pakkudes õpilastele pidevalt uusi ning köitvaid tegevusi ja eneseväljendamise võimalusi. Selle õppeaasta superstaar on meie uus instrument nimega marimba. Nii kaunit, nagu kõlab pilli nimi, kõlab ka pill ise. Marimba on Aafrikast pärit. Ta sarnaneb ksilofoniga, kuid on puudust plaatidega. Marimba kõla on tõeliselt soe, rahus-

tav ja harmoneeriv.

Kõige rohkem rõõmu saavad sellest pillist tunda meie löökpilliõpilased, kes seda igapäevaselt mängima hakkavad. Kõigil teistel õpilastel on marimbaga võimalik tutvust teha meie kevadistes õpitubades ja muidugi muusikakooli suvelaagris.

Kindlasti hakkame seda pilli kasutama oma suure koosseisu lugudes. Laiem publik saab aga marimbat kuulda juba maikuu lõpus toimuv muusikakooli kevadkontserdil.

Siinkohal soovin siiralt ja südamest tänada Paikuse Lions-klubi, kes eelmisel aastal pöördus taas meie poole küsimusega, kas nad

saavad meid kuidagi toetada (eelmisel korral soetasime nende toetusega koolile trummikomplekti). Võtsime suure tänuga pakkumise vastu. Nii annetaski Paikuse Lions-klubi muusikakooli 2023. aasta kevadkontserdil avatud kohviku tulu ja veel ühe lisa-annetusega meile kokku 800 eurot. Lisades muusikakooli eelarvest veel vajaliku summa, saime selle üsna kallihinnalise pilli majja tuua.

Aitäh veelkord avatud südamega toetajatele ning ootame teid ja ka kõiki teisi muusikakooli kontsertidele meie oma noori muusikuid nautima.

Kaunist kevadeootust!

Sindi gümnaasiumi õpilased seltsimaja suurel laval

ENELI ARUSAAR
SINDI GÜMNAASIUMI
ÕPETAJA
MARIKA MERIRAND
SINDI GÜMNAASIUMI
ÕPPEALAJUHATAJA

1. jaanuaril ja 1. veebruaril etendus Sindi seltsimaja suurel laval muusikaline lugu „Vaeslaps ja lumikellukesed“ ning ingliskeelne lühilugu „Kodu Jo-Jo jaoks“. „Vaeslaps ja lumikellukesed“ loodi S. Maršaki muinasjutu „Kaks teist kuud“ ainetel. Etenduses osalesid Sindi gümnaasiumi näiteringi ja 1.–4. klassi kõik õpilased. Etenduse seadsid lavale õpetajad Eneli Arusaar ja Marje Tilk klassiõpetajate kaasabil. Kostüüme ja dekoratsioone aitasid valmistada Imbi Ristoja ja lapsevanemad. „Kodu Jo-Jo jaoks“ tõi lavale inglise keele näitering koos juhendaja Marika Merirannaga. Sindi seltsimaja andmetel löime 1. veebruaril uuendatud seltsimajas publiku rekordi. Kahe etenduse vaheajal pakkus ehtsa

teatrikohvikuna külastajatele maitseroõmu osäühing Koo-giköök.

Muljeid etendusest „Vaeslaps ja lumikellukesed“ jagavad lapsevanem Tarmo Tomson ja osatäitjad:

Tarmo Tomson (õmbles tütarde esinemiseks kleidid): „Hea, et noored saavad esinemise kogemuse, millega kaasneb julgus ja osavus. Ene-seväljendusoskus ja suhtlemine erinevatest vanusegruppidest kaaslastega on vajalik. Näiteringis osalemine arendab loovust, mõtlemist, improviseerimiskust ja noor õpib õigesti kasutama meie emakeelt.“

Peategelane Alicia Isabella Sidron: „Juba septembris hakkasime õppima tekste ja laule näidendi jaoks. Proove oli päris palju. Mulle jäi oma osa päris hästi meelde. Suurel laval esinedes ma ei närveerinud üldse. Mõtlesin, mis ikka valesti minna saab, oleme nii palju harjutanud ju. Mulle meeldis etendus ikka väga. Eriti, kui ma ise olin peategelane – vaeslaps. Selleks, et etendus

Sindi gümnaasiumi õpilased said võimaluse esineda seltsimajas Foto: Katrin Kohjus

oleks põnev publiku jaoks, tuli näidendi vahele luua tants ja liikumisi ning laulda laule. Mulle meeldis sügise tants värviliste riideribadega. 2.a ja 2.b klassi lapsed olid lumikellukesed ja lumepallid. 1.a ja 1.b klassi lapsed olid lumehelbed. 3.a klassi lapsed liikusid ja laulsid nagu suvi. 3.b klassi

lapsed laulsid ja tantsisid sügisest. 4.a ja 4.b klassi lapsed olid kevadkuud. Näiteringi lapsed olid kõik näidendi tegelased. Etendus õpetas, et hea on alati parem olla kui halb. Hea inimene ei tee teistele haiget. Ta toob roõmu kõikidele.“

Lisandra Saar: „Seltsimaja oli rahvast täis. All saalis ja

rõdul inimesed lausa seisis, sest kohti ei jätkunud kõikidele. Meie polnud varem küll nii paljudele esinenud. Mulle väga meeldis etenduse lõpulaul „Nagu muinasjutt“, sest muinasjutt aitab inimestel elada. Ma õppisin sellest laulust, et keegi ei tohi lootust kaotada.“ Peale vaheaega esitasid

inglise keele näiteringi lapsed 4. klassidest etenduse „Kodu Jo-Jo jaoks“. Etendus räägib väikesest poisist nimega Evan, kes on mures, et jõuluõhtul, kui kõik teised lapsed möllavad õues lumega, peab tema oma haige jala tõttu toas istuma. Äkki tuleb Evanile mõte, et jõuluvana võiks talle kingituseks kutsika tuua. Samal ajal hulgub ringi näljane, külmunud ja väsinud kutsikas Jo-Jo, kes otsib endale kodu. Kuna jõulud on imede aeg, siis Evani unistus täitub ja Jo-Jo leiabki endale armastava kodu Evani juures. Mitte keegi ei tohi kunagi kaotada lootust leida kedagi, kes armastab sind just sellisena nagu sa oled, eriti jõulude ajal.

Etenduse õppimist alustasime sügisel lugemisproovidega. Pöörasime tähelepanu inglise keele sõnavara õigele hääldusele. Etendus andis näiteringi lastele väärtusliku suurel laval esinemise kogemuse ja võimaluse arendada inglise keele oskust.

Pärnumaa noorte poeetide võistluse tulemused

ENELI ARUSAAR
SINDI GÜMNAASIUMI
ÕPETAJA

Pärnu keskraamatukogus 2. veebruaril toimunud võistlusest võitsid osa 15 kooli. Igale etlejale oli esinemiseks kolm minutit, mille vältel tuli ette lugeda kuni kolm omaloodud luuletust. Esinejaid hindas viieliikme-

line žürii. Hinnangu andis ka publik aplausiga. Aplausi tugevus muudeti hindeks, mis lisati žürii hinnetele. Sindi gümnaasiumit esindas 2.a klassi õpilane Alicia Isabella Sidron, kes saavutas oma vanuserühmas 3. koha (15 osalejat). Alicia Isabellat juhendas õpetaja Eneli Arusaar.

Sindi gümnaasiumi matemaatikanädal muutus teadusnädalaks

KERDI MIHHAILOVA
SINDI GÜMNAASIUMI
ÕPETAJA
PÄRNUMAA MATEMAATIKA
AINEÜHENDUSE ESINAIN

Sindi gümnaasiumis on traditsiooniks saanud korraldada igal aastal matemaatikanädal. Sellest aastast sai matemaatikanädalast teadusnädal, sest reaalinete vaheline lõiming aitab matemaatikat, keemiat ja füüsikat rohkem igapäevaeluga siduda. Teadusnädal toimus 15.–19. jaanuaril just enne olümpiaadide ja võistluste algust, et tekitada teadushuvi ning panna õpilasi märkama, nuputama, koostööd tegema ja arvutama. Teadusnädala teema oli „Teaduse ajalugu“. Reaal- ja loodusainete aineühendus tegi koostööd ajalooõpetajatega. Nädala jooksul toimus palju erinevaid võistlusi, näitusi, koolitusi ja üritusi.

Terve nädala jooksul oli majas üleval kolm erinevat näitust: B korpuse 1. korrusel olid 10. klassi õpilaste ajaloo-tunnis loodud plakatid teemal „Teadus uusajal“. B korpuse 2. ja 3. korrusel oli Eesti teadusagentuuri rändnäitus teemal „Õpilasteleutajate riikliku konkursi parimad tööd aastatel 2019 ja 2018“. A korpuse 2. ja 3. korruse klassiruumide uksi kaunistasid minu loodud plakatid teadlastest ja nende panusest teaduse ajalukku.

10. ja 11. klasside õpilastel oli võimalus korraldada algklasside praktilisi töötube teemal „Liikumine“. Koos ehitati taaskasutusmaterjalidest katapulte ja autosid.

Kokku viisid gümnaasistid läbi seitse töötuba. Suuremate kaasamine, et nooremaid teadusest huvituma panna, on parimaid meetodikaid, mida iga-aastaselt ikka praktiseerim. Algklassidele kutsusin ka keskkonnahariduse büroo spetsialisti Kalle Kõllamaa, kes viis läbi 12 töötuba teemal „Jäätmed ringlusse“. Gümnaasistid aga osalesid neljapäeval Tartu ülikooli Teaduskooli ja Swedbanki õppepäeval „Matemaatika panganduses“. Kolmel kaheksandikul avanes võimalus osaleda teisipäeval Häädemeestes reaalinete päeval koos õpetaja Kaidi Vabritiga.

Kõik õpilased 5.–12. klassini panid ennast proovile matemaatilises mõtlemises. Veel olid nad seotud kolmel päeval toimunud 99Math võistlusega, mis käib lahutamise, korrutamise ja jagamise peale. 7.–12. klassi õpilased tegid füüsikas ettekandeid ja arutasid teemal „Kas masin valitseb inimesi?“. Keemia-tunnid olid teadusnädalal ainult praktilised. Lisaks toimus klasside vaheline „Nuputa“ võistlus, kust igast klassist võttis osa kolmeliikmeline võistkond. Ka oli võimalik nädala jooksul stendilt võtta ja lahendada loogika-ülesandeid.

Parimad saavad autasustatud! Klassidevahelises nuputamisevõistlusel oli II kooliastme parim meeskond 6.a klassist koosseisus: N. L. Laarmann, M. Pikker ja S. E. Hansen. III kooliastme parim meeskond oli 9.a klassist: E.

10. klassi õpilased viivad läbi kiiruse töötuba

Foto: Kerdi Mihhailova

Viidebaum, C. Lainoja ja B. Kulp ning gümnaasiumi parim meeskond oli 10.a klassist: S. Sepp, E. Smirnov ja A. Riit. 99Math võistluse parimad olid korrutamises: Egert 9.a, Annaliisa 8.a, Anneliis 8.b ja Braian 9.a, jagamises: Kertu 7.a, Karoli 8.b ja Romet 6.a ning lahutamises: Merili 9.a, Greetaliisi 8.b, Marten 10.a ja Kertu 7.a. Parim vahetunnis nuputaja oli 11. klassi Trevor Tornik.

Oli meeldejäädav nädal, mida korraldas Sindi gümnaasiumi reaal- ja loodusainete aine-

ühendus.

31. jaanuaril toimus 7.-12. klassi matemaatikaolümpiaadi piirkonnavoort. 7.-9. klassi tulemused on teada ja Sindi gümnaasiumis saame uhked olla kõikide olümpiaadil kooli esindanud õpilaste tulemuste üle. Parimad aga olid C. Lainoja ja E. Viidebaum 9. klassist, kes jäid maakonnas I–II kohta jagama, ning K. Kampus 7. klassist, kes jäi II–IV kohta jagama. Võidukaid õpilasi juhendasid õpetajad Kaidi Vabrit, Kerdi Mihhailova ja Tatjana Viks.

Ühislaulmine soojendas valla väarikate südameid

JUTA VELLESTE
SINDI NAISLIIDU ESINAINE

7. veebruaril olime oma naiseltsi liikmetega kutsutud Are huvikeskusesse, kus toimus Are lauluseltsingu eestvedamisel ühislaulmine „Laul teeb rinna rõõmsaks, lahkeks ja lõbusaks“. Pärnu-Jaagupist pärit legendaarse muusikamehe Jakobi Kaunis- saare bändi saatel said tantsu- sõbrad loomulikult ka jalga keerutada. Muusikamehed kutsusid esinema julgemaid soliste, ettepanekust võtsid kinni krapsakad laulnaised Anne Niibo Arest ja Ilme Prenge Sindist. Mõnus oli koos laulda vanu armsaid viise, kõigile anti abiks lau- likud laulusõnadega. Pen- sionäride kooslaulmine tegi südame soojaks – jäi mulje, et on sündinud ülevallaline pensionäride koor. Ja miks ka mitte, see oleks väga vahva idee.

Rõõmsad ühislauljad Ares

Foto: Vilja Alamaa

Üritus oli Are naiste poolt väga hästi korraldatud. Kohal viibis palju Tori valla eaka- maid laulusõpru, kelle silmist võis lugeda sära ja tänulik- kust. Leian, et sellised toredad koostehtud üritused õigusta- vad end igati. Meeldiv oli olla koos Sauga, Are, Tori ja Sindi väarikatega. Oleme Sindi

naisliiduga väga tänulikud kutse eest nii toredale peole, sellised koosviibimised ja tut- vumised rikastavad meie kõigi argipäevi. Ühiselt koos lauldes möödus aeg väga kiirelt.

Täname südamest Are lau- luklubi kõiki liikmeid ja kor- raldajaid Anne Niibot, Reet Alamaad, Sirje Pilterit ja Vilja

Alamaad. Loomulikult suu- rim tänu ka Jakobi bändile ja bussijuht Ants Tugedamile. Uute vahvate kohtumisteni armsas Tori vallas.

Siit ka meie üleskutse, kel- lel vähegi aega – tulge julgelt üritustel osalema, saate väga palju häid emotsioone ja posi- tiivsust pikaks ajaks!

Kuidas Sindi seltsimajja näitus sai

AITA PUUST
SINDI MUUSEUMI JUHATAJA

Et kultuur sintlasele rähtis on, on selge ilma igasuguse rõhutamiseta. Aga vahel on vaja ikka rõhutada ka. Sel- line vajadus tekkis nüüd, kui Sindi seltsimaja järjekordse uuenduskuuri läbi tegi. Selt- simaja rahvas otsustas, et saagu avamise päevaks näi- tus, mis kestaks ja mida oleks võimalik ikka ja jälle esitleda ning uurida.

Esimese sammuna näituse koostamise raskel teel kogu- nes ühel suvepäeval nn õpe- tatud nõukogu koosseisus: Sindi eluolu kõige teadjam mees Marko Šorin, akadee- miline muuseumitöötaja Tiit

Kask, Sindi pikaaegne tegev- kultuuritöötaja Priit Kask, kohalikud kultuuritegelased Argo Juske, Kristjan Kul- lerkann ja Ants Välimäe ja Tori muuseumi juhataja Lea Puust. Mõni aeg hiljem liitus meeskonnaga ka säsasilmne ning tulihingeline värske Sindi kultuurikorraldaja Kristel Reinsalu.

Linnarahvas esitatud üles- kutsele otsida ja tuua näituse tarbeks materjale eriti elavalt ei reageerinud. Aga otsiti, leiti, arutleti, vaieldi ning tõdeti: Sindis on kultuuri ja kultuurimaja olnud küll ja küll. Ja üsna imetlusväärne on see, et nii palju on selle kohta jäädvustatud nii sõnas kui pildis. Ja päris palju sel-

lest on säilinud kohalikus muuseumis. Aitäh kõigile, kes on kunagi pilte ja muud sellist muuseumi varasalve- desse toonud.

Näituse korraldamist materjali rohkus muidugi lihtsamaks ei teinud. Väga palju unikaalset materjali jäi esitlemata. Aga seda enam on põhjust mõlgutada mõtteid kogu materjali koondamise kohta kas raamatuna või mõnel muul kujul. Eriline imetus kõigilt näituse korral- dajalt kuulub Kristelile, kes kiiresti oma uude rolli sisse elas ning näituse koostamist täie tõsidusega võttis. Tema kogutud materjalid (fotod, lindistused jms) on ka tulevi- kus väga väärtuslikud kultuu-

riloo säilitamiseks. Suureks finaalsiks kujunes stendima- terjalide lõplik kokku pane- mine. Kahtlusi ning kõhklusid ja vigu leidis küllaga. Aga kindla käega reageeris kujun- daja, Türitl pärit kunstnik Anneli Kenk, kes omalt poolt mõne vimkagi sisse viskas, ning valmis näitus saigi. Ilus ning sisutihe, pakkudes ära- tundmis- ja avastamisrõõmu nii endisele kui praegusele kultuurisõbrale. Näituse ilmet täiendavad mõningad esemed, arvukalt kultuuri- loolisi fotoalbumeid ja kroo- nikaraamatuid.

Näitus seltsimaja fuajees jääb avatuks oktoobrini. Kohtumiseni!

Vastlapäeval võtsid mälumängurid mõõtu Ares

ENE MICHELIS
TORI VALLA RAAMATUKOGU
DIREKTOR

Selle talve ühe libedama päeva õhtupoolikul sõitsid Tori valla mälumängusarjas SATS osalejad Are huvikeskusesse, et selgitada taas välja parima- test parim. Erkki Lumisalu ja Jaak Eamets olid ka see- kord näinud päris palju vaeva huvitavate ja ajude gümna- stikat vajavate küsimuste välja mõtlemiseks. Alustasime taas videoküsimusega, mille esitas ajakirjanik Kaupo Meiel, kes tuntust kogunud ka kirjani- kuna. Võistlus kujunes nii tasavägiseks, et 3.–8. koha väljaselgitamiseks oli vaja lisaküsimust.

I koht: võistkond Täiskuu koosseisus Katrin Vunk, Anu Parnabas, Teolan Pärtels, Mihkel Tomberg ja Toomas

Rähmonen – 50 punkti.

II koht: võistkond Selja koosseisus Käde Reinthal, Merle Oige, Avo Kask, Aivo Reppo ja Alari Janson – 42 punkti.

III koht: võistkond VEAB koosseisus Liivia Koolme, Eve Niklus, Heikki Arge, Kristi Pruul ja Marika Palu – 32 punkti.

Kolmanda hooaja kuues voor toimub 12. märtsil kell 19 Tori rahvamajas.

Kogu SATSiga seotud info on nähtav Facebookis. Sinna postitame pärast igat vooru pildid, punktitablei ja küsimuse suurele ringile. See- kordsele suure ringi küsimu- sele laekus üheksa õiget vastust. Õigesti vastanute vahel loosisime välja väikese meene, mis läks SATSis osaleva võist- konna Taali liikmele Mats Särevile.

PILK MINEVIKKU

Selja meierei enne ümberehitamist

Foto Tori muuseumi kogust

Piimandus ja Selja meierei

Piimandust hakati Eestis arendama 19. sajandi keskel, kuna teravilja- ja kartulikasvatuse ei andnud langend hindade tõttu enam suurt sissetulekut. Liha- ja piimasaadused aga olid kõrges hinnas ja nii hakati mõisates piimakarja pidama. Pärnumaa piimanduse konsulent Mihkel Kaints on 1940. aastal kirjutanud: „Esimesed piima kasutajad ja ümbertöötledajad olid schveitslased ja taanlased, kes 1880. a. paiku siia tulid, rentides mõisade piimu, valmistades sellest peaaesjalikult juustu. Enne ilmasõda veeti Eestist aastas juustu vene- ja Saksamaale ca 10000–12000 kilo.“ Talupidajad tegid esialgu võid peamiselt vaid koduseks tarbimiseks ega näinud selles sissetulekuallikat. „Talupidajad hakkasid piima ümbertöötlemise peale alles 1907–1908. aastal tähelepanu pöörama, kui esimesed selgitajad ja õhutajad dr. Raamot ja instr. M. Talts siinseal selgitavate kõnedega esinesid, näidates, et põllumehe sissetulek tulevikus on peaaesjalikult piimast. Saades õhutatud nendest kuuldustest, hakkasid üksikud põllupidajad Tori ja Abja kandis katsetama korraliku koduse või valmistamisega ja välis- turgu saatmisega,“ seisab Kaintsi ülestähendustes. „Nii on teada, et Toris „Viira“ Tõnis Tilk ja „Puusare“ Mihkel Tilk, kellel paremad piimakarjad, valmistasid koduselt võid, võttes isegi teistelt piima vastu. Tori-Riisal arenes 1907. a. isegi ühine võimaldus, millest kujunes välja Riisa piimaühis.“ 1911. aastal asutati Tori-Jõesuu piimaühis ja järgmisel aastal Tori-Selja piimaühis. Enne esimest maailmasõda oli Pärnumaal 16 piimaühisust.

1927. aasta lõpuks oli Pärnumaal 78 meiereid 16 koorejaamaga, neist 54 valmistas võid. Lisaks töötas viis erapiimatööstust kolme koorejaamaga. Peagi haaras kogu maailma-

majandust aga ulatuslik kriis, mis andis kõva hoobi ka piimatööstusele. Vabariigi valitsus võttis piimatööstuse päästmiseks 1934. aastal vastu või hinna kindlustamise seaduse ja 1935. aastal piimaühingute võlgade korraldamise seaduse. Juba 1935. aasta jaanuaris kirjutas Pärnu Päevaleht, et Pärnumaa meiereidesse toodava piima hulk on suurenenud ning see on „kosutanud kõikide piimaühistute seisukorda“. Lehes kinnitatakse, et Pärnumaa meiereid on „tehniliselt ajakõrgusel“ ja tutvustatakse kaseiini ehk piimoplastiku valmistamist: „Uue haruna piimatööstused hakkasid mullu suvel valmistama kaseiini kooritud piimast. Kaseiini valmistamine on järjest laienenud. Eriti palju produtsereib seda Tori-Selja meierei.“ Põllumehedki olnud kaseiini saadava lisasissetulekuga rahul. 1940. aastal tegutses Pärnumaal 68 piimatööstust, 38 neist valmistasid võid.

Pärast teist maailmasõda meiereid riigistati ja ühendati piimakombinaatidega. Uuesti moodustati Tori-Selja piimaühistu 1992. aastal. Keeruliste aegade kiuste otsustasid ühistu liikmed 1996. aastal ehitada uue tootmishoone. Meierei seadmed hangiti pangalaenu abil Šveitsist. Vanu aegu meenutavad kivid hoone vundamendis, mis on pärit 1912. aastast. Selja meierei on jäänud püsima tänase päevani ja on praegu Pärnumaa ainuke piimatööstus.

*Koostanud Lea Puust ja Piia Salundi
Kasutatud allikad:
Tori muuseumi kogud
„15% piimatoodangu tõusu“. Pärnu Päevaleht, 8. jaanuar 1935
Esna, O. „Kui Pärnus oli piimakombinaat ja valmistati juustu“. Pärnu Postimees, 6. detsember 2017
Vilgats, K. „Selja meierei lugu“. Pärnu Postimees, 15. detsember 2018*

PILTUUDIS

Sintlane Ramon Uibo osales 27. jaanuaril Eesti kikkpoksi kadettide koondise ridades rahvusvahelisel turniiril „Liepaja Open 2024“, kus saavutas kehakaalus kuni 63 kg kolme matšivõiduga esikoha. Eesti koondis tuli turniiril hõbedale

Foto: Pärnu taekwondo klubi

Tori hobune on teel UNESCOsse

AGRIS JUHKOV
SA EESTI MAAELUMUUSEUMID
HOBUMAJANDUSE JUHT
MERIKE LANG
SA EESTI MAAELUMUUSEUMID
JUHTATUSE LIIGE

Tori hobuse aretamine on läbi oma ajaloo olnud alati ajas kohanev, et täita selles ajaperioodis olnud vajadusi. Tori tõug on kujunenud läbi rohkete aretusvõtete-katsetuste juba ligi 170 aasta jooksul. Praegu on hobused ja kasvatajad lahterdatud vastavalt tõuraamatutesse kuulumisele, kas ohustatud tõugu tori universaalsuuna ja vanatori tõugu hobuste või ajaloolise tori hobuste tõuraamatu järgi. Praegu valib iga aretaja enda vajadustele vastava aretussuuna. Seda protsessi on mõjutanud ka Euroopa Liidu regulatsioon tõuretuse kohta ja siit edasi Eesti riiklikud toetusmeetmed (ohustatud tõugude toetus). Seega on tori tõul kolm erinevat tõuraamatut, millega käivad kaasas aretajate erinevad seisukohad geneetiliselt õigeima tori hobuse kohta. Sihtasutuse Eesti Maaelumuuseumid koosseisu kuuluv ajalooline Tori hobusekasvandus ei soovi neis vaidlustes osaleda, sest muuseumina on meie ülesanne jälgida aretustraditsiooni läbi aja, seda ka tänapäeval. Meil on ka oma hobukari, kelle abil täidame oma elava muuseumi ülesandeid. Küll aga vaatame tõuraamatute pinnalt murelikult tulevikku, sest väikesearvulised populatsioonid ja killustatus võib kahandada tori hobuste hulka ja kvaliteeti tervikuna kiiremini, kui ühiskonnas on selleks aega antud. Ärgem unustagem, et tori hobuseid on arvuliselt kokku umbes tuhatkond ja hobuste kasutusalal igapäevategevustes ei ole praegu suurenevas tendentsis. Eesti kultuuriruumis ei ole tori hobune mitte üksnes geneetilise põlvnemise küsimus. Kultuurhobune ja tema aretustraditsioonid erinevate aretuskogukondade näol on Eesti ajaloo ja kultuuri peegel, mida peame oskama hinnata ja mille säilimise nimel tööd tegema.

Tori hobusekasvandus sai alguse 1856. a, mil mõisnikud hakkasid otsima hobuseid, kellega saaks parandada väiksemakasvu-

Tori hobusekasvanduses 2023. aastal sündinud tori tõugu järeikasv

Foto: Tori hobusekasvandus

list, kohalike oludega kohanenud ja põllutööde vajadustele vastavat eesti tõugu hobust. Põllumajanduse vajadused olid 19. sajandi lõpuks suurenenud ja uus ajastu vajab uue hobuse loomist. Katsetustega jõuti Hetmanini. Temast sai alguse tunnustatud tori hobuse tõug, kes on sisult kultuurhobune. See on Eesti hobusekasvatate looming, mille üle tunneb praegu uhkust mitte üksnes Tori alevik, vaid kõik, kes tegelevad tori hobusega nende aretajatena. Hobuste tuleviku garanteerivad nii aretajate professionaalne järeikasv kui ka hobuteenuste kasutajate (nii sise- kui välituristid) olemasolu ja huvi saada aru väärtusest.

Tõuraamatu pidajad on oma tegevust kirjeldanud, kuid tori hobuse laiema aretajate kogukond ja nende vajadused on uurimata. Seega on tuntav tugev surve aretusseltside ja aretajate poolt, et puudu on neid ühendav ja tori tõu väärtusi edasi kanda aitav püsiv pidepunkt. Kuna Tori hobusekasvandusest on kõik alguse saanud, jälgitakse väga hooliga, mida siin tehakse, kas siin on ikka tori hobuseid ja millised need täpselt on. Meil on kõigi tori tõuraamatute hobuseid. Muuseumi võimekusel on paraku siiski piirid, mis antud nii meie omaniku kui ka ühiskondliku tausta tõttu. Seepärast nägime oma missiooni algatada protsess, millega viia tori hobuse aretamine ja ühtlasi tori hobuse

väärtustamine laiemale tasapinnale kui üksnes tõuraamatute aretuskavade raamid. Me tegime taotluse kanda tori tõugu kultuurhobuse aretamine UNESCO Eesti vaimse kultuuripärandi nimistusse. Tori hobusekasvandus koos tori hobuste aretajate ja pidajatega üle Eesti on ajalooliselt ühtne kultuuriline kogukond. Tori hobuste fänne ja pidajaid on ka välismaal. UNESCO nimistu kaudu oleme riiklikult väärtustatud, laiemalt nähtavad ja eeskujuks. Selle kaudu toetame nii aretajaid kui ka aitame vältida tori tõugu hobuseid väljasuuremise ohust. Nimistusse kuulumine ei anna otsest rahalist toetust, kuid hobustega seotud laialdaste tegevuste väärtuse siseriiklik ja seejärel rahvusvaheline tunnustamine just kultuurilise tähtsuse taustal annab lõpptulemusel eelistuse ka rahas väljenduvale väärtusele.

Kui sa, hea lugeja jõudsid järele siia, siis uudis on, et Eesti vaimse kultuuripärandi nõukogu hindas ühehäälselt meie koostatud ideekavandi „Tori tõugu kultuurhobuste aretamine“ heaks ja andis rohelise tule kandmaks tori hobuse aretustraditsioon UNESCO Eesti vaimse kultuuripärandi nimistusse. Edasi hakkab pikk ettevalmistus nimistu ametliku taotluse koostamiseks ning kaugem eesmärk on saada rahvusvahelise UNESCO nimekirja.

Mälestusi Sauga jõega seoses (II)

OSKAR JAAKSON,
SÜNDINUD LÖÖL 1897,
SURNUD 1978

Vahel papa lubas luksust viia piima mootorpaadiga. Ühel sellisel reisirajal jäin kahe tule vahele. Oti ja Lillemanni naised teine teisel pool jõge pidasid sõnasõda ja kui lõuad ära väsisid, siis kergitati hända ja näidati kohta, mis häälitsetes tekitab paha lõhna. Juhtusin just kahevahelt läbi sõitma. Kui mööda olin, kuuldus jälle sõnasõjaks minema. Oti ja Karumatsi vahel oli jõgi suvel väga madal ja sinna kaevati 1913. aastal kraav, mida mööda lootsikuga läbi pääseks ja selleski kraavis polnud kümme sentimeetrit veesügavust. Siis pidi

lootsikut tõmbama ehk lükkama, olles ise jões. Järgmine madal koht asus Karumatsi ja Pärivere Uuetoa vahel, seal kaevates leidsin vana tammi palgid jõe põhjast. Harilikult niitsime igal suvel pikku jõge kolm kaart, et sügisel suurveega mootorpaadi propeller ei ummistuks rohuga. Olime jõge niites rinnuni vees ja samas tõmbasime liiviga kalu. Noorus ei hoolinud külmast ega märjast, vaid soovis lõbu. Paha aeg oli siis, kui lootsikuga ei saanud sõita ja jää veel ei kandnud. Siis haarasin 20-toobise piimanõu kukile ja tassisin meiereisse.

Olime kamp noori, kellel igav ja polnud midagi paremat eeskujuks kui meie endi vanemate nooruse

aja metsikud ja sageli vägagi toored teod. Ega siis meiega soovinud olla „mehest madalamad“ ja igati püüdsime ületada enda vanemate eeskujusid, ainult selles seisis arenemine, et olime leppinud kokku: „Igasugused jäandid, mis võiksid kahjustada kellegi varandust, ei tohi kerkida esile.“

Meie „kollektiivi“ kuulusid Paka Aleks, Soo Mihkel, Ferdinand Treiberg, Prede Kristjan. Olin teinud laudadest jõel sõudmiseks küna, mis kandis vabalt meid kõiki ega kippunud ümber minema. Tegime sagedasti sõitust ülese kui alasi jõge, vahel ka koos tüdrukutega.

Järgneb

2. MÄRTSIL KELL 11.00
TORI VÕIMLAS

KOROONATURNIIR

Ootame osalema kõiki koroonamängu
huvilisi. Tublimatele auhinnad!

VÖISTLUSKLASSID

- NOORED (KUNI PÕHIKOOLI LÖPUNI)
- TÄISKASVANUD

Eelregistreerimine 1. märtsiks
tori.spordiklubi@gmail.com, 56910009

Kutsume teid teatrikuu
teatripärestilõunale,
2. MÄRTSIL KELL 16.00
ARE HUVIKESKUSSE

MÄRTS ON TEATRIKUU

KAKS ETENDUST:
„RAHA SEE PANEB...“ JA
„EESTI MEES ON EESTI NAINEN“

PIILETI HIND 5€

Laval on Are näitetrupp, juhendaja Meelis Sarv.
Vaheajal esineb andekas noor lüütsa- ja laulumees John Silver Mitt.
Avatud kohvik.

Info tel 5105498 (Vilja)

KOLMAPÄEVAL, 6. MÄRTSIL
KL 11.00
SAUGA MUSTAS MAJAS

VÄÄRIKATE HOMMIKUKOHV

KÜLLA TULEB
INDREK TAALMAA
RÄÄGIME JUTTU
JA TEEME NALJA
NING NAGU IKKA,
SAAB KOHVI JA KOOKI!

SAUGA MUST MAJA

SISSEPÄÄS 3 EUROT

Tori Sotsiaalmaja esitleb:

Naistepäevakontsert koos
Vello Orumetsa
lauludega

Toomas Anni ja Merle Lilje

Reedel, 8. märtsil 2024 algusega kell 12
TORI RAHVAMAJAS

PILET 10 EUR
Vajalik eelregistreerimine hiljemalt 5. märts 529 7216 AVE

naistepäeva
vestlusõhtu

Vaimukaid mõtteid
elust ning eevatütardest
räägib **ANDRUS VAARIK**

Raimond Valgre ja
teiste Eesti heliloojate
muusikat esitab
vokaalansambel „Kõlarüü“
juhendaja Jana Trink

PILET 15 €
Töötab KOHVIK

reedel, 8. märtsil 2024 kell 19 SINDI SELTSIMAJAS

10.03
KELL 15.00
tervitame kõiki naisi
ARE HUVIKESKUSES

MÜSIKA, MERI JA MARKO

TEIEGA KOHTUB NÄITLEJA JA LAULJA
Marko Matvere

PILET 10 €

PÜHENDUSEGA EMAKEELEPÄEVALE

SINDI SELTSIMAJAS
REEDEL, 15. MÄRTSIL 2024
KELL 18.00

SIND EI IIAL UNUSTA

Sõnalis- muusikaline
ajarännak

PILET 5 EUROT

Ajarännakut viivad läbi
Koidula muuseumi juhataja **Elmar Trink** ning
koorijuht ja muusikaõpetaja **Jana Trink**.

SINDI SOTSIAALTOEKESKUS

Koidula muuseum, Põhikooli õppekeskus, VÄLISMINISTERIUM, Integratsiooni Sihtasutus

SINDI SELTSIMAJAS
L, 16. märtsil 2024
kl 18.00

naistepäevakontsert JAH, ILMA NAISTETA ON KURB MAAILM...

Esinevad
Meesansambel SÕSTRAD Saaremaalt
Naisansambel NÕIANEITSID Saugast

Alates kl 17-st ja
kontserdi vaheajal
on avatud KOHVIK

Kontsert on
tasuta!

TORI VALLA KULTUURIKESKUS

SINDI SELTSIMAJAS
Kogukonna
vestlustund
24.03
kell 12.00

Elamise Võlu

Looja **Meelike Kruusamäe**
räägime enesearengust ja
huvitavatest taipamistest,
mida elu meile iga päev
pakub.

Eraseansi käigus saavad
huvilised läbi kaardiladumise
tellida ka isikliku prognoosi.
30 minutit, hind 25 eurot.

Eraseansi laupäeval,
23. märtsil Pärnus ning samal
päeval enne ja pärast vestlustundi.

Pilet 10 eurot, müügil 1 tund enne
kohtumise algust kohapeal.

Töötab KOHVIK

Info ja broneerimine telefonil 5054 806 või meelike05@gmail.com

VASTSÜNDINUD VALLAKODANIKUD

Jarek Kabin	04.12.2023
Jasper Karl Kuld	25.12.2023
Mia-Teele Kosk	29.12.2023
Nikolas Urban	29.12.2023
Arti Tammik	05.01.2024
Rodrigo Visnapuu	06.01.2024
Geitlyn Kaldma	06.01.2024
Ines Uibu	06.01.2024
Klen Leo Rõbaltšenko	07.01.2024
Jete Kangro	08.01.2024
Carl Mattias Pärtel	12.01.2024
Saskia Born	12.01.2024
Brit Sinikas	19.01.2024
Eva Sobik	19.01.2024
Gustav Savtšuk	29.01.2024

Õnnitleme!

Survepesutööd
Akende pesu
Vannitubade
hooldus
Põrandate
süvapesu

info@kinnisvarakorda.ee
Tel: 5343 1006

www.kinnisvarakorda.ee

SILMADE KONTROLL JA PRILLIDE MÜÜK

3. aprillil alates 10.00
SINDI
SOTSIAALTÖÖKESKUSES
(Pärnu mnt 27a)
Eelregistreerimine (kell 9-16)
telefonil **5323 2454**

*kuiva silma test
*silmarõhu mõõtmine
*optilised päikesepriid

Silmade kontroll 20 €, prillistjale TASUTA!

SÜNDMUSTE KALENDER

Laupäeval, 2. märtsil

Kell 11 KOROONATURNIIR Tori põhikooli võimlas. Registreerimine 1. märtsiks: tori.spordiklubi@gmail.com, 5691 0009.

Kell 16 TEATRIPÄRASTLÕUNA Are huvikeskuses, kavas Are näitetrupi kaks etendust. Pääse 5 eurot. Info tel 510 5498.

Kolmapäeval, 6. märtsil

Kell 11 VÄÄRIKATE HOMMIKUKOHV Sauga Mustas Majas. Küläs Indrek Taalmaa. Pääse 3 eurot.

Reedel, 8. märtsil

Kell 12 NAISTEPÄEVAKONTSERT Tori rahvamajas. Esinevad Toomas Anni ja Merle Lilje. Pääse 10 eurot. Registreerimine 5. märtsini tel 529 7216.

Kell 19 NAISTEPÄEVA VESTLUSÕHTU Andrus Vaarikuga Sindi seltsimajas. Pääse 15 eurot. Info tel 5698 2912.

Pühapäeval, 10. märtsil

Kell 15 NAISTEPÄEVA VESTLUSÕHTU Are huvikeskuses, küläs Marko Matvere. Pääse 10 eurot. Info tel 510 5498.

Esmaspäeval, 11. märtsil

Kell 12.30 LOENG Tiibeti meditsiini tarkustest Sindi sotsiaaltöökeskuses, küläs Tiibeti meditsiini terapeut Merle Nurm. Tasuta!

Teisipäeval, 12. märtsil

Kell 19 MALUMÄNGUSARJA SATS kuues voor Tori rahvamajas. Info tel 522 8319.

Reedel, 15. märtsil

Kell 18 emakeelepäeva SÖNALIS-MUUSIKALINE AJARÄNNAK Sindi seltsimajas Elmar Tringi ja Jana Tringiga. Pääse 5 eurot. Info tel 5698 2912.

Laupäeval, 16. märtsil

Kell 18 NAISTEPÄEVAKONTSERT Sindi seltsimajas. Esinevad naisansambel Nõianeitsid ja meesansambel Sõstrad. Tasuta!

Pühapäeval, 24. märtsil

Kell 12 KOGUKONNA VESTLUSTUND Meelike Kruusamäega Sindi seltsimajas. Pääse 10 eurot. Info ja broneerimine 505 4806 ja meelike05@gmail.com.

Pühapäeval, 31. märtsil

Kell 19 ETENDUS „Kleit, mina ja Milling“ Are huvikeskuses. Avatud kohvik! Pääsmed alates 20.90 eurost saadaval piletikeskus.ee.

Vaata lisa www.torivald.ee/sundmused

TEATED

TORI SOTSIAALMAJAS JUUKSUR 11. ja 25. märtsil. Registreerimine juuksur Pamela tel 5340 8603.

SINDI SOTSIAALTÖÖKESKUSES JUUKSUR 19. märtsil. MASSAAŽ teisipäeviti. PEDIKÜÜR 15. märtsil. Teenustele registreerimine tel 5569 5546.

TAMMISTE LASTEAIAS SAALIS TOIMUVASSE

PÖNNIKOOLI

on oodatud juurde uusi lapsi.

Tunnid toimuvad
kolmapäeviti kell 11.20-12.15.

Osavõtt sümbolse tasu eest.
Palun eelnevalt laps kirja panna:
margelumisalu@gmail.com
või tel 5562 1877.

Hooaeg kestab aprillil lõpuni. Uus hooaeg algab septembris.

NÄITUSED TORI VALLA RAAMATUKOGUDES MÄRTSIS

Are raamatukogus Sindi fotograafide fotonäitus „Sindi 85“

Sauga raamatukogus Marita Rebase maalinäitus „Ilu meie sees ja ümber“

Sindi raamatukogus Karmen Kärje fotonäitus „Puudutus“

Suigu raamatukogus Urmas Pedaniku maalide näitus ja vitriininäitus „Kristallkingakesed“

Tori raamatukogus Emily Laurmanni maalide näitus

Urge raamatukogus Liisa-Aleksandra Volmeri maalide näitus

Puurkaevud
Maaküte
Veesüsteemid
Biopuhastid
Septikud
Mahutid

KONTAKT
www.PUURVESI.ee
Info@puurvesi.ee
+372 5566 2032
+372 5569 4310

KANALISATSIOON.EE E-POOD ÄRIKLIENTIDELE JA ISE-EHITAJATELE

KÜSI HINNAPAKKUMIST 2024
HAJAASUSTUS PROGRAMMILE

INFO@KANALISATSIOON.EE
+372 5049754

BIOPUHASTID.EE HAJAASUSTUSE PROGRAMM 2024 TAOTLUSVOOR AVATUD

KÜSI HINNAPAKKUMIST
KANALISATSIOONI LAHENDUSELE

INFO@BIOPUHASTID.EE
TEL. +372 5049754

VEESÜSTEEMID KORDA

HAJAASUSTUSE
PROGRAMMI ABIL

Kõik toimingud alates
taotluse vormistamisest
kuni lõpparuannete
edastamiseni.

TASUTA TAVA- JA
VIDEOKÕNED

5624 1259

Solar Caravan OÜ
peeter@solarcaravan.ee
Audru

Kleit, mina ja Milling

Kummardus sõbrale
kahes vaatuses

Kõikides osades
HENRIK NORMANN
Lavastaja Anti Reinthal

31.03 kell 19.00
ARE Huvikeskuses

Avatud **KOHVIK**

JÕGEVA VALLA KULTUUR

Tori Valla Teataja

Väljaandja: Tori vallavalitsus
Aadress: Pärnu mnt 12, Sindi, Tori vald, 86705 Pärnumaa
E-post: tori@torivald.ee
Toimetaja: Piia Salundi, tel: 5855 7158,
e-post: ajaleht@torivald.ee
Küljendus: OÜ Hansaprint, trükk: AS Printall
Leht ilmub üks kord kuus. Tiraaž on 5565 eksemplari ja see jagatakse Tori valla postkastidesse tasuta.
Toimetuse ootab kaastöid ja reklaame e-posti aadressile ajaleht@torivald.ee 8. kuupäevaks.
Toimetusel on õigus vajadusel kaastöid lühendada ja redigeerida.

MEIE HULGAST ON LAHKUNUD

Loreida Raadik	20.10.1933–12.01.2024
Mai-Helja Jürs	21.12.1935–17.01.2024
Vello Palmsaar	14.07.1937–26.01.2024
Evi Männe	29.11.1940–29.01.2024
Agu Lossmann	23.01.1945–02.01.2024
Rein Raag	28.12.1946–06.01.2024
Rein Tõrva	02.04.1947–12.01.2024
Liili Kallasmaa	30.05.1953–20.01.2024
Arved Pihhus	27.10.1954–18.01.2024
Sergei Kosjašnikov	16.07.1955–31.01.2024
Peeter Põbo	17.09.1955–06.01.2024
Erki Siigur	15.06.1980–18.01.2024